

Oktatás

Az önképzés jelentősége az információ korában

Nem mi kérdezzük, hogy „mi az élet értelme?“, hanem az életünk kérdezi ezt tőlünk, mert ahány értő elme csak él és élt a Földön testbe zárva, annyi értő elme más és más értelmet ad vagy adott az életnek.

Pályakép – I. rész

Egy példán keresztül próbáljuk meg megérteni egy egyetemi diák helyzetét: azt a környezetet, amiben neki meg kell felelnie és amiből a lehető legjobbat kell kihoznia, hogy a maga előtt felvázolt jövőképet megvalósíthassa.

Ahol a buddhizmus és a tudomány találkozik

Ha az egyik kamera az akvárium elejét veszi, a másik az oldalát, akkor a megfigyelő a két monitor képét figyelve azt gondolhatja, a két hal külön-külön létezik, majd a halakat tovább figyelve felfedezheti...

Übermensch-képző

Az EMBER önálló, markáns egyén, aki helyzetét felismerve a közösség szolgálatában tud kiteljesedni, a többi individuummal tökéletesen együttműködve, a társadalmat hatékonyan felépítve. Nem kell elveszíteni magad a közösségben, csak megtalálni a helyed.

Autómentes Nap

2007. szeptember 22.

Fotó: Gubis Mariann

Keresik Budapest legtudatosabb vásárlóját

A Hunyadi téri piacon szeptember 21-én.

Intelligens, kommunikatív, konstruktív, innovatív, optimista

Mentrópia álláspályázat

Ha fent felsorolt tulajdonságokból legalább három jellemző rád,
érdemes pályáznod szerkesztőségünk üres pozícióira!
Az állampolgár lapja bővíti csapatát,
hogy újjult erővel működhessen a jövő értelmiségének kiadványa.

Ha hiszel a média erejében, mit és hogyan közvetít a nép felé...

Ha hiszel egy értelmesebb világ lehetőségében...

Ha hiszel az egyén erejében...

Információ rólunk: http://mentropia.2722.hu/mentropia_nagykonyv.pdf

Ha felkeltettük érdeklődésed pozíciókra jelentkezhetsz:

Újságíró:

szöveges önéletrajzod és két cikked

Rovatvezető:

szöveges önéletrajzod és a rovattartalmi, -vezetési elképzeléseid és egy cikked

Sajtókapcsolati munkatárs:

szöveges önéletrajzod (kiemelve érdeklődési körödet, kapcsolati hálódat),
illetve a pozícióról alkotott elképzeléseid, 5 számodra fontos, aktuális téma, hír megjelölése

Grafikus:

önéletrajzod, egy „Vallás”, egy „Ingatlan” címen elkészített és egy szabadon választott műved

Fotós:

önéletrajzod és 5-5 fotó “Vallás” és “Ingatlan” témában

elküldésével a sablikh@gmail.com címre.

Követelmények:

+felelősségtudat

+önállóság

+kitartás

Előnyt jelenthet:

+origami ismerete

+jogi és/vagy műszaki érdeklődés

+underground és/vagy zöld kultúra ismerete

+népek meséiben való tájékozottság

+kiskocsmákban és/vagy koleszos

receptekben való jártasság

+az élet szeretete

Amit kínálunk:

+Aktív részese lehetsz a

média-megújítási folyamatnak.

+Meghallgatjuk a véleményed.

+Önkifejezés, kreativitás, lehetőség.

A világ veled lesz teljes!
Új-gondolkodókat keresünk.

MENTRÓPIA
az állampolgár lapja

MEGFORDÍTJUK A VILÁGOT!
www.mentropia.hu

Kedves Olvasó,

annyi írás jött össze e számunkhoz, hogy az előszóval nem is szeretném fárasztani szemüket.

Gondolkodtató kikapcsolódást!

Sablik Henrik
főszerkesztő

Jeff Koons Nő kádban (1988) - kiállítva Foundation Beyeler Basel, Svájc

bulvárblock

Néha a legjelesebb diákok is elvesztik a fejüket. Hiába minden oktatás!

Az önképzés jelentősége...	4
Pályakép - I. rész	6
Ahol a buddhizmus és a tudomány...	8
Autómentes nap	10
Évnyitó	12
A határban...	13
Lehetséges buddhista módszerek az oktatásban	14
Übermensch-képző	17
Civilizáció	18
Keresik a legtudatosabb vásárlót...	18
Hol a guargumi? - levél	20
Hyundai jegyzőkönyv-részlet	21

A lap szerkesztésénél arra törekedtünk, hogy egy átlagos tintasugaras nyomtatóval kis, esztétikus képet és jó minőséget kapjon az olvasó, ha szeretné magával vinni, internet-hozzáféréssel nem rendelkezők számára megmutatni. Ha bárkinek bármilyen jogát megsértettük, kérjük értesítsenek minket, hogy korrigálhassuk hibánkat!

Az önképzés jelentősége az információ korában

A célkitűzés és a tervezés fontossága

„Egy céltalan hajót semmilyen szél nem visz előrébb.”
- ismeretlen szerző -

Sajnos az általános és középiskolákban egyetlen szó sem esik a célkitűzés és a tervezés fontosságáról, arról, hogy miért kell célokat tűznünk magunk elé és miért kell terveket készítenünk céljaink elérésére, pedig ez az a tudomány, aminek alkalmazásával életünknek valódi, boldogító értelmet adhatunk. Akkor tudunk értelmes, alkotó életet élni, ha a földi életbe magunkkal hozott képességeket és adottságokat egy cél vagy célok megvalósítása folyamán kibontakoztathatjuk és kamatoztathatjuk saját magunk és társadalmunk hasznára.

Súlyos probléma, hogy a tanítóink és tanáraink többségének semmi fogalma nincs a célkitűzés és tervezés jelentőségéről életünk alakításában a mindennapiaink folyamán.

Döbbenetesnek hathat a tény, miszerint az is tervez, aki nem tervez (mert az a kudarcot tervezi). Bizony, a maga módján mindenki sikeres. Van aki a céljai megvalósításában ér el eredményeket és van, aki a kudarcok elérésében szerez tapasztalatokat.

Ma a Földön élő emberek alig 3%-a tűz ki maga elé megvalósítandó, elérendő célokat. A többi 97% napról-napra él, megvalósítandó célok és elérendő eszmények nélkül futja a köroket a megszokásainak börtönében. Az, hogy mi melyik csoportba szeretnénk tartozni, csak rajtunk áll. Az életben minden megszokás kérdése csupán. A sikeresség és a sikertelenség is.

Fotó: Reich Károly

„Tedd, amit tudsz, ott, ahol vagy, azzal, amid van.”
- ismeretlen szerző -

A céljaink és az életutunk közötti összefüggés

„Mindaz, amit elértünk0 vagy a jövőben elérünk, az agyunkban végbemenő folyamatok eredménye.”
- Brian Tracy -

Az életcéljaink meghatározzák életutunk irányát. Ha nincs célunk, nem megyünk sehová. Céltalanul bolyongunk, egy helyben topogunk a komfortzónánk határain belül, folyton ugyanazokat a megszokott köroket futva, és ennek következtében folyton ugyanazokat az eredményeket elérve. Ahhoz, hogy más eredményeket érvünk el, mint eddig, el kell hagynunk komfortzónánk határait, új helyekre kell mennünk és mást kell tennünk, olyan új dolgokat, amiket eddig nem tettünk.

Az életcéljaink meghatározzák életutunk irányát. Csak akkor tudjuk meghatározni, hogy melyik úton kell elindulnunk, ha már előtte tudjuk azt, hogy hová szeretnénk eljutni. Ahhoz, hogy vehessük az elinduláshoz szükséges energiát, először ki kell tűznünk azt a célt, amelyet el kívánunk érni. A céljaink kitűzésében a legfontosabb tudnivaló az, hogy már akkor tudnunk kell, hogy hová akarunk megérkezni, mielőtt még elindultunk volna. Az életünket illető hosszú távú elképzeléseink megalkotása, és az elképzelések konkrét, pontosan körülírt célokká formálása rendkívül

fontos és lelkesítő feladat, amit el kell végeznünk, mielőtt bármibe is belefognánk.

Brian Tracy azt mondja, hogy a siker egyenlő a célokkal. Ennek tükrében a céltalanság egyenlő a sikertelenséggel.

„Ha valami olyat akarsz elérni, amid még soha nem volt, valami olyat kell tegyél, amit eddig soha nem tettél.”
- ismeretlen szerző -

Az önképzés jelentősége egy teljesebb élet megvalósításában

„Az olvasás egyik legfontosabb készségünk, amely közvetlenül befolyásolja jövedelmünket, életünk örömteli voltát, nemegyszer szakmai sikerünket is.”
- Ray Josephs -

Ma, az információ korában aligha találni olyan foglalatosságot, amelynek megismeréséhez és megtanulásához szükséges információkhoz ne juthatnánk hozzá valamilyen legális módon.

Azt gondolom, hogy ma, amikor a munkaerőpiacon is óriási a túlkínálat, a saját felelősségünknek kell, hogy érezzük azt, hogy milyen többlettudást szerzünk meg és építünk magunkba tanulás útján. Rajtunk áll, hogy szakértőivé válunk-e annak a területnek, amelyen dolgozni kívánunk. Ehhez persze meg kell legyen a kellő motivációnk, ami továbbsegíthet a fejlődés útján. A motivációt pedig nem másból meríthetjük, mint a magunk elé kitűzött, elérendő céljainkból. A jó cél mindig erős érzelmi erőket mozdit meg bennünk és energiával tölt fel, ami cselekvésre ösztönöz. Ha ez a cselekvés tanulást és további tapasztalatszerzést jelent választott szakterületünkön, az bizony remek érzés.

Az információrobbanással, a médiák és az internet széleskörű, szinte minden társadalmi réteget elérő terjedésével, kitarult a tudás világának kapuja. A mai kor embere a szükséges tudást begyűjtheti könyvekből, újságokból, szaklapokból, előadásokból, képzések útján, speciális televízió-műsorokból, az internetről és még ki tudja, honnan. Részt vehetünk továbbképzéseken, a távoktatásban, de levelező tanfolyamot vagy esti iskolát is végezhetünk. Emellett lehetőségünk van hozzájutni hang- és videóanyagokhoz, oktatókazettákhoz (MC, VHS, cd, dvd, mp3), így az eddig „üresen” eltöltött időt (várakozás stb.) olyan emberek társaságában tölthetjük el, akik valamilyen területen rendkívül sikeresek és az oktatóanyagot keresztül megosztják velünk értékes tapasztalataikat. Rendkívül kiszélesedett az a paletta, ahonnan hozzájuthatunk ahhoz a többlettudáshoz, amelynek segítségével kimagasló eredményeket érhetünk el választott hivatásunk és munkánk során. Számos készségünk van, aminek fejlesztése magával hozza azt a tudást, amely ahhoz szükséges, hogy egészségesebbek legyünk, jól kijöjjünk önmagunkkal és embertársainkkal, és emberi kapcsolatainkban egyfajta harmonikus együttműködés valósuljon meg, hogy munkánk során ki tudjuk bontakoztatni a képességeinket, az adottságainkat kamatoztatni tudjuk, és felszínre hozhatjuk a bennünk szunnyadó tehetséget, ezzel elérjük egy jól működő, kiegyensúlyozott, nyugodtabb, teljesebb életbe.

Rendkívül fontosnak tartom, hogy az életünk alakítására jelentős hatást gyakoroló külső tényezők, a minket körülvevő természet, a társadalmi és gazdasági környezet megkerülhetetlen törvényeit megtanuljuk és eszközeinek kezelésében jártasságot szerezzünk.

Az általános és középiskolai képzések nem terjednek ki az emberi kapcsolatok működésének megismertetésére, a pénzügyi műveltség és az időgazdálkodási ismeretek megszerzésére, pedig világunkban a három legértékesebbnek tartott dolog az emberi kapcsolatok, az idő és a pénz. Az idő és a pénz olyan eszközök, amelyeket szabadon konvertálhatjuk olyan dolgokká, amik nyugalmat, élményeket, boldogságot eredményeznek, ezért nagyon fontos, hogy jártasságra tegyünk szert mind a pénzügyeink kezelésében, mind az időnkkel való hatékony gazdálkodás mesterségében is. Ezek ma a sikeres élethez elengedhetetlen készségek.

„A tudás a legnagyobb hatalom társadalmunkban.”
- Brian Tracy -

Az élet értelme - a céltudatos élet

„Sosem késő azzá válnunk, akik valójában vagyunk.”
- Marianne Williamson -

Életünk egyik legfontosabb tanítása az életünk értelméről éppen az, hogy addig, amíg nem fedezzük fel és nem tesszük tudatossá értelmünk működését, a boldogság és harmónia igencsak illékony, rövid ideig időző jelenség lesz életünkben. Rendkívül fontos, hogy gyakorlás útján jártasságot és tapasztalatokat szerezzünk elménk és képzeletvilágunk valóságalkotó mechanizmusainak tudatos működtetésében, a nagyfokú összpontosítás, a koncentráció, a céltudatosság eléréshez.

A valóságot mi teremtjük, mi formáljuk önmagunk körül. Életünk minden pillanatában ezt tesszük, hol tudatosan, hol tudatlanul, de folyamatosan rajtunk keresztül alakul a világ képe.

Nem mi kérdezzük, hogy „mi az élet értelme?”, hanem az életünk kérdezi ezt tőlünk, mert ahány értő elme csak él és élt a Földön testbe zárva, annyi értő elme más és más értelmet ad vagy adott az életnek. A feladatunk a bennünk élő értelem kibontakoztatása az eszményeink és céljaink megvalósítása által.

Az önképzés nem cél, csupán eszköz arra, hogy a megszerzett és a tapasztalataink által élővé tett tudással elérjünk valamilyen magunk elé tűzött, konkrétan megfogalmazott és elképzelt célt. Addig nem beszélhetünk az önképzésről, amíg nincs meghatározott, írásban rögzített, elérendő célunk. Cselekedeteinknek tudatosan szabunk irányt, ha azok egy kitűzött cél elérésére, megvalósítására irányulnak.

A céltudatosság olyan képesség, ami mindannyiunkban ott van, és magas fokra fejleszhető gyakorlással. A gyakorlásnak köszönhetően egy bizonyos idő után olyannyira megszokott tulajdonságunkká szelídül a céltudatosság, hogy visszanezve majd csak nevetünk a régi „problémáinkon”, és azt vesszük észre, hogy semmi olyat nem teszünk, aminek ne lenne valami értelmes, érzelmes célja - mert a világban semmilyen probléma nem létezik, csupán megoldandó feladat, amiből a gondolkodásunkkal csinálunk gondot. A céltudatos gondolkodás mindig megoldásorientált, és mindig az aktuális feladat megoldására összpontosítja az elme gondolatenergiáit.

„A bölcs és a bolond között az a különbség, hogy a bölcs uralja a gondolatait, míg a bolondot a gondolatai uralják. Azok a gondolatok, melyektől nem tudunk szabadulni, a végzetükké válnak.”

- Kurt Tepperwein -

Az élet egy problémamegoldó játék

„A személyiség fejlesztése és beteljesítése az élet értelmének egyik legfőbb része, akár a családalapításon, a diplomaszerezésen, a hegymászáson vagy idősebb emberek gondozásán keresztül valósul meg.”
- Susanna Ehdin -

Annak köszönhetően, hogy az iskolában elveszik a kedvünket a tanulástól, és szinte soha meg nem tapasztaljuk a tanulás szórakoztató, élvezetes voltát, amikor kilépünk a közoktatás örlő malmából, mintegy fellelegzünk, hogy „na most aztán vége a tanulásnak!”. Szerencsére nem így van. Amíg csak élünk, az életünk napról-napra feladatok megoldását várja tőlünk. Az, hogy feladatainkat milyen szinten vagyunk képesek megoldani, azon is múlik, hogy mennyire fejlesztjük magunkat és mennyi időt, energiát fordítunk önmagunk képzésére, személyiségünk és képességeink fejlesztésére. Ahogy halad az idő és egyre tapasztaltabbak leszünk, úgy kerülnek eléink az egyre magasabb szintű megoldást igénylő feladatok. Boldogságunk múlik azon, hogy mennyire tudjuk megoldani ezeket a feladatokat, és mennyire tudunk megfelelni az életünk kihívásainak.

Megfelelő hozzáállással a tanulásból is válhat újra az örömök és élményeknek tiszta forrása, mert képesek vagyunk újra megtalálni magunkban gyermekkori önmagunkat, azt a pozitív elvárásoktól fűtött, félelem nélküli kíváncsi felfedező, aki képes rácsodálkozni az élet nagyszerűségére és sokszínű, fantasztikus csodáira. Bizonyos, hogy képesek vagyunk életünk végéig megőrizni ezt a felemelően tiszta lelki beállítódást, ami véget nem érő örömök forrása lehet.

Egy érdekesség a végére: az Amerikában lefolytatott nagyszabású tudományos kutatások alátámasztották, hogy azok, akik megőrizték nyitottságukat és frissen tartották elméjüket, tehát olvasás, és más aktív tevékenység útján művelték magukat, sokkal hosszabb, egészségesebb, teljesebb életet éltek, mint az átlag nemzedék. Megfigyelték azt is, hogy azok, akik napi szinten televíziót néznek, szellemileg ellustulnak, eltunyulnak és passzívvá válnak, valamint jóval többet aggódnak és a világot is sokkal veszélyesebb helynek gondolják, mint amilyen az valójában.

Ezek alapján tehát érdemes elgondolnunk, hogy minek szenteljük időnket, mivel töltjük meg életünket, mert minden időnk az életünk. Minden perc ami eltelik, az életünkből telik el.

Teljen meg az életünk értelmes dolgokkal, szépséggel, boldogsággal, harmóniával.

Ezt kívánom mindenkinek!

„Ha a vasat nem használják, megrozsásodik; a víz, ha áll, elveszti tisztaságát;

és ugyanígy az elmét is legyengíti a téltenség.”

- Leonardo da Vinci -

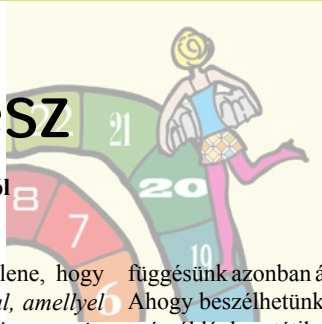
Reich Károly

Ajánlott irodalom:

Alexander Oakwood: Nagy célok (mi a siker, mi a boldogság), Bagolyvár kiadó
 Brian Tracy: Maximális teljesítmény, Bagolyvár kiadó
 Ray Josephs: Időgazdálkodás vezetőknek, Bagolyvár kiadó
 Stephen R. Covey: A kiemelkedően sikeres emberek 7 szokása, Bagolyvár kiadó
 Robert T. Kiyosaki – Sharon L. Lechter: Gazdag papa, szegény papa, Bagolyvár kiadó

Pályakép – I. rész

Ismeretlen fülkék keresése: a pálya madártávlatból

Az oktatásnak két alapvető célja és feladata van, illetve kellene, hogy legyen. Az egyik, hogy *szolgáljon egy olyan általános tudással, amellyel az ember képes eligazodni a világban*, abban a világban, ami az egyén közvetlen, vagy közvetett környezetét jelenti. A másik ugyanakkor *egy olyan speciális tudás átadása, amivel az ember a megismert környezeti rendszerben minél könnyebben megtalálhatja a helyét*. Mivel a környezet több összetevőből és szintből is áll, a tanuló előtt annak több összetevőjét és összefüggését is fel kell tárni, a globálístól egészen a regionális szintig, hogy bennük és közöttük eligazodni legyen képes. Elemei és halmazai között egy kölcsönös függésben lévő kapcsolat- és viszonyrendszert kell, hogy lásson. Ahhoz azonban, hogy valaki képes legyen elfogadni, vagy megérteni környezetét s megfelelni abban, illetve hogy avval egy társadalmilag és emberileg is normalizált viszonyt legyen képes kialakítani, az is fontos, hogy magát kiismerje és elfogadja. Mindehhez nem árt egy minőségi szintűvé fejlesztett és józan ítélőképességre valló kritikai érzék sem, amely azonban csak hiteles tudásanyagra épülhet.

„Amióta élek, tanulok” – mondta egy barátom, és kis sóhajt éreztem a hangjában. Nem úgy mondta, mint a jó pap, mint aki holtig, tudtam, hogy egy életszakasz lezárásáról beszél. Előkelő iskolában kezdte, szóbeli és írásbeli felvétellel került be a középiskola speciális tagozatára, aztán felvették egyetemre is, sőt még benn is maradt, közben ösztöndíjjal, egyéb módon külföldön is helyt állt, megírta és megvédte a diplomamunkáját és megfelelt az államvizsgán. Felvették doktorandusznak és próbára tette magát, mint kutató és mint tanár. Most 28 éves. Négy hónapja keres munkát a szakterületén; s talán elgondolkoztató, hogy nem igazán fontos elárulnunk e területet. Az évek során igényességre törekedett és általánosan elmondható: azt is kapott. Ez az oka annak, hogy nem tágit céljától... még egy ideig. Mert kenyérre még telik... egy ideig. Persze az oly sokszor elhesegetett példák egyre csak köröznek körülötte: barátai ma cégek ügyintézői, termékmanagerek, fuvarozók, rakodómunkások, bolti eladók, pincérek egy luxushajón. Ugyan ott végeztek – mindannyian átértékelték egy minőséget megkövetelő szak nehéz vizsgáit. Kitarítottak. Egy idő után aztán mindannyiukban ugyan az a kérdés fogalmazódott meg: **„mit kaptam”?**

„Információelmélet”*

Ahhoz, hogy valaki meg tudjon felelni környezetének, illetve azzal harmonikus viszonyt legyen képes kialakítani, a fentebb említettek kivül persze még számtalan másra is szükség van. Pusztán az oktatás keretei között természetesen lehetetlen a világ és a piciny kis „világok” minden finomságát, kiszámíthatatlan jelenségét kiismerni. Vannak jól kiismerhető jelenségek, viszonyok és reakciók, amik adódhatnak például az általános emberi értékrendből, vagy a természet törvényszerűségeiből. Az ezektől való eltérések, kihágások, vagy a kivételek felismerése pedig a voltaképpeni információk a tanuláshoz, hiszen az egyén jövőbeli életminőségbeli lehetőségét, biztonságát, vagy pedig a „világ” fejlődésének, alakulásának általános útját jelzik. Mindennek kiismeréséhez igen fontos, hogy ne kívülről álljunk a világhoz, hanem magunkat a részének tekintsük – olyan elemnek, amelyre a környezeti rendszer minden eleme, s legtávolabbi szintjei, szférái is hatnak, s amely a maga életműködésével és tevékenységével erre viszont hat, annak befolyásolója. Így kell tennünk még akkor is, ha érzelmileg esetleg nem is érezzük magunkat közel hozzá (például mert életünket nehezzé teszi), vagy ha a ránk ható elemei, jelenségei közvetettségük miatt túlságosan távolinak is tűnnek számunkra – talán éppen azért, mert jó módunkban elvesztettük a kapcsolatot vele. Környezeti

függésünk azonban általános és rengeteg oldalról meg lehet közelíteni. Ahogy beszélhetünk természeti, vagy emberi környezetről, úgy lehet szó például esztétikai-, vagy szellemi környezetről is.

Az oktatásnak tehát mindkét területen vállalnia kell a felkészítést. Mind általános, „eligazodó”, mind pedig speciális, „elhelyezkedő” tudást adnia kell. Hatása pedig akkor lehet összességében pozitív, ha egymást kiegészítő és összehangolt módon hat ugyanazon cél érdekében: **megtalálni a szabad niche-t**. Ezt magyarul ökológiai „fülkének” szoktuk fordítani, s problémáját a köznyelvben pedig megfelelően nagy óvatossággal szokás megközelíteni, amikor például megkérdezzük az „egyedtől”:
- „...nna, és sikerült elhelyezkedned?”.

Többszörös hibakeresés: „Mit kaptam?”

A kérdés az, hogy *mikor feltételezheti az ember joggal, hogy az oktatás intézményesített rendszere hibás, vagy hiányos... esetleg más célt képvisel, mint amit kifelé közvetít?* És, ha feltételezünk ilyen, akkor a probléma inkább elméleti, elvi eredetű, vagy inkább a gyakorlati megvalósítás szintjeire vezethető vissza? A kérdés után **megfontolandó és komoly kritikai revízióra ad okot a tény, hogy egy olyan világban, amely mindinkább a tudományra és a társadalmi kapcsolatokra épül, annak ellenére, hogy az oktatás több éves képzéssel készít fel az élet és tudomány bizonyos területeire, hazánkban a frissen végzett diplomások nagy része mégsem tud az általuk elsajátított szakterületen elhelyezkedni.**

Az egyetemi képzés nemrég bevezetett új rendszerében (remélhetőleg) „mit kap” majd egy diák, aki középiskolában például a természettudományos pályát választotta? Emelt szintű, speciális oktatást gimnáziumban, az emelt szintű érettségit követően speciális szakon egyetemi „Bachelor”-, azaz alap-oktatást és diplomát, majd (jó esetben) emelt szintű „Master” képzést és diplomát. Jól hangzik. És valójában?

Nem találkoztam olyan egyetemi oktatóval, aki nem színvonalcsökkenést vár az új bolognai folyamatától. Pedig nem egyet, nem kettővel beszélgettem a kilátásokról. A természet- és bölcsész tudományos szakokon tanulóknak, igaz, az előző rendszerben sem voltak nagyon jók az elhelyezkedési esélyeik. Azonban ne feledjük: nem biztos, hogy a kínálattal volt a baj! Magyarországon több egyetem több olyan szakkal, sőt karral is büszkélkedhetett, amelyek magasan a nemzetközi szint fölött álltak, és nemzetközileg dicsért, elismert diplomát adtak. Az orvosképzésben például régóta előkelő helyet képvisel mind a SOTE, mind „POTE”; az agrár-ágazatban például a Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatika kara kérkedhet, de hogy a bölcsészet területéről is említsünk egy kiemelkedő példát, az ELTE Angol nyelv és irodalom szakjára rendszeresen küldtek angol vendéghallgatókat. Bevált stratégiákkal, elit képzést adó struktúrákról volt szó. Nem lehet, hogy nem egy vitatott (de mindenképpen átlagos, vagy annál gyengébb színvonalú) sémát kellett volna átvennünk, megideologizálva azt a modernkori divatos szabadságérzéshez jól idomuló átjárhatósággal? Nem lehet, hogy inkább a kereseti oldalt kellett volna erősíteni? Külügyminiszterek, politikai küldöttek néha udvarolnak nekünk, hogy Magyarországnak legnagyobb esélye és potenciája a tudás. Mondják: ha a tudományra és kultúrára alapozunk, energiáinkat erre helyezzük, tényleg Európa tudásközpontjává, eszévé és szívévé válhatunk. Ők még az előző oktatási rendszer gyümölcsöző eredményét látják: *kivándorolt,*

vagy *kint élő és munkát vállaló*, intelligens és nagy tudású, ötletes és építő, minőségi kritikát képviselő magyarokat. Kimentek volna vajon, ha itt is...? S kimennének ma, ha állással és anyagiakkal itthon is... elismernék őket? Gondolkozzunk el saját, vagy szerettünk példáján... Ők hol tanultak, mit kaptak és hol tudtak elhelyezkedni a kapott tudással?

Még, ha fontos is, hogy nyugalommal elfogadjuk helyzetünket és képesek legyünk megfelelni benne, ez önmagában nem elég. Felelősségünk, hogy megfelelő utakat keressünk és kínáljunk, ahogy

az is, hogy felhívjuk a figyelmet a hiányosságokra, hibákra, vagy visszasságokra, így szolgálva a tisztánlátást, ami feltétele annak, hogy a környezetünkben élők megoldást találjanak, vagy lehetőségét kapjanak a felemelkedésre.

Zoom

Következzen hát először egy kürtszó. Egy példán keresztül próbáljuk meg megérteni egy egyetemi diák helyzetét: azt a környezetet, amiben neki meg kell felelnie és amiből a lehető legjobbat kell kihoznia, hogy a maga előtt felvázolt jövőképet megvalósíthassa. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium hivatalos kimutatása szerint (http://www.okm.gov.hu/letolt/felsoo/stat_felsoo_2005_2006.pdf) a 2005/2006-os tanévben 2646 diák iratkozott be biológia tanári egyetemi, vagy főiskolai szakra, illetve 2008 fő biológus szakra. Ez tehát ekkor öt évfolyamnyi, összesen 4654 biológus és biológia szakos hallgatót jelent az országban. Függetlenül attól, hogy milyen képzési forma és rend vonatkozik rájuk, érdemes számolgatni kicsit, hogy vajon hány biológia-tanári, vagy biológus diplomával rendelkező, kb. 22-26 éves pályakezdő kerülhet majd ki közülük évente, 2006 és 2009 között. S ebből hányan tudnak majd szakterületen belül elhelyezkedni? Nézzük csak az utóbbi szakon végzettek esélyeit! Úgy vélem, hogy a statisztikával óvatosan kell bánni, ezért ezt most olyan óvatosan teszem, hogy az voltaképpen nem is statisztika, hiszen nem célozom kimutatni semmit. A probléma súlyára utal azonban, hogy mindenféle számolgatás nélkül is ráérezhetünk az üzenetre, amit a kereset és kínálat értékeinek különbsége sugall. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat hivatalos adatai alapján (http://www.epalya.hu/munka/feor_megjelenit.php?feor=2148&alfeor=00) a bejelentett biológus (ökológus, sejtbiológus, mikrobiológus, stb.) állások 2005-ben 64 db., 2006-ban 49 volt. Ehhez a szakmához kapcsolható még pl. a természettudományos muzeológus állás, (ugyanezen években 19,

majd 9 fővel képviselt), a természetvédelmi őr (16, 13), vagy a laboráns (138, 127). Ezeken kívül meg kell említenünk még a mezőgazdasági mérnököket (308, 240), vagy mező- és erdőgazdaságban, szellemi, vagy tudományos munkát végzőket (43, 60), azonban ne feledjük, hogy ezen területekre más szakok, elsősorban az agrármérnök-szakirányok is képeznek, vagyis ezen foglalkoztatottaknak csak egy csekély része biológus végzettségű. S ha találunk is esetleg még 1-2 ide kapcsolható állást, azt mégis könnyű belátni, hogy nagyságrendjében nem fog nőni azon foglalkoztatottak száma, akik (általában) biológus diplomával végeztek. És ne feledjük el, hogy ezek a már bejelentett, vagyis betöltött helyek, s hogy a 2008 fő biológus csupán az adott tanévben jellemző hallgatók száma, amely az elmúlt évek tendenciája szerint folyamatosan nőni fog az évről-évre nagyobb számban felvett diákok számával. Vagyis annak ellenére, hogy a tárgyalt álláshelyek száma évről-évre csökken, mégsem a bemeneti kaput zárjuk, hanem az outputot segítjük – s tudván, hogy az egyetemen oktatók és dolgozók száma sem nő, sőt, csökken, s egyetemünk tárgyi feltételeinek javulásáról sem mondható éppen el, hogy javuló tendenciát mutatna, ez mindenképpen csak egyet jelenthet: a minőségi oktatás mennyiségire váltását, vagyis erős minőségromlást. A színvonalas, igényes oktatásnak, egy gépszerű, mennyiségi szempontokat figyelő rendszerre való felcserélésének zavartalanságát pedig a fejkvóta biztosítja; vagyis az egyetemek a félévüket sikeresen lezáró hallgatók száma után kapják az állami támogatást. Jól passzol mindehhez a szép hangzású *bolognai folyamat* egyik alapeleme is, a nagy, immáron kivitelezett ötlet, hogy a nagy nyomású vezetéken beiktassanak egy széles szájú kivezetőt: a BsC fokozatot. Ennek három év múltán való megszerzésével ugyanis a hallgatók 70%-a kikerül a rendszerből, s hamarabb gondolkodhat el azon, hogy vajon miért készült a középiskolában emelt szinten 4 évig, majd az egyetemen 3 évig a tudományos életre, ha most tehetetlen a rengeteg általános tudással a fejében. Elgondolkozik, hogy mit tehet: a három éves (vagyis az idő szűkössége miatt csökkentett színvonalal átrépselt) tudásanyagot képviselő diplomával a kezében próbálkozzon-e szakterületének szűkös munkaerő-piacán, versengve az egyre csak gyűlő, az eredeti rendszerben, elszórva bár, de speciális tudást is megszerzett „ötévesekkel”, vagy próbáljon meg mégis nem a 70, hanem a 30% részévé lenni, s átizzadni az MsC-s képzésbe. Ha azonban ez nem sikerül, az ő életükben ez egy olyan 7 éves „tudományos” zsákutcának tekinthető, amely idő alatt tökéletesen beilleszkedhetek volna már a társadalom dolgozó rétegébe, esetleg már egy-két lépcsőfokot léphettek is volna a létbiztonság megteremtésének nehéz útján, sőt, egyes szerencsések 7 év után már karrier-építésről is beszélhetnének. Csak ugye azok a fránya középiskolai álmok! Ki is tanulhattak volna egy szakmát, s ezt azért is érdemes külön kiemelni, mert tudjuk, hazánk a szakma-képzésben is egyre ijeszetőbb mutatókkal bír. Az MsC-t végzettek pedig a régi (vagyis a jelenleg kimenőben lévő) 5 éves rendszerben végzettekhez képest sokkal több speciális tudást nem fognak kapni – legalábbis az elkövetkező néhány évben ez nem valószínű. Mondom ezt azért, mert a különböző tantárgycímek mögött húzódó tananyagok döntő többségükben az eredeti „5 éves tervben” tanított kötelező és választható tárgyak anyagait fedik, a BsC-s három évben elmaradt fontos anyagrészeket pótlandó. A fenti adatok alapján, a 2012/2013-es tanévben, kissé merészen bár, de az jóslható, hogy körülbelül 400-700 hallgató lesz biológus MsC képzésben... mnos, ha a biológus diplomát megkövetelő állások száma jelentős mértékben nőne, legalább az ő esélyeik normalizálódna. Talán. Az eddigi tendenciákat látva azonban mindez egyenlőre egy olyan mézesmadzagnak tűnik csak, amiért nagyon sokan, nagyon sokat küzdenek és nagyon nagy árat fognak fizetni: és ne feledjük, hogy a tervek szerint idéntől a szó szoros értelmében is! És... a 70% helyzetéről sose, sose feledkezzünk meg! A bolognai rendszer, mint megoldás tehát úgy néz ki, hogy több sebből is vérzik. A mézesmadzag-húzás nagyon nagy felelősséggel jár – de vajon ki lesz az, aki majd ezt magára vállalja?

(folytatjuk)

Mányoki Gergely

Aaron és Carin Crook

Ahol a buddhizmus és a tudomány találkozik

Szerkesztette: Mányoki Gergely

(Az eredeti, 2004 szeptemberében, a *Buddhizmus ma c. folyóirat* 12. számában megjelent cikk alapján)

(A tudományos világnézet változásával és az új tudományos eredményekkel manapság már igen nehéz lépést tartani. Sok a megcáfolhatatlannak beállított fikció, növekedik az áltudományok és áltudósok száma, jól hangzó tévhitek keringenek. Nem csoda hát, hogy az ember egyre kritikusabb. A buddhizmus erre azt mondja: Nagyon jó! Légy kritikus! Járj utána, vizsgálj meg alaposan és dönts el saját magad! Ez azonban nem az egyetlen ok, amiért Albert Einstein, több más híres tudóssal az oldalán – mint pl. Niels Bohr, vagy Francis Crick – kijelentette: „Ha létezik olyan vallás, mely megállja helyét a modern tudományos igényekkel szemben is, akkor az a buddhizmus.” Az oktatók, tanárok, tanítók felelőssége nagyon nagy e kérdésben. Az Ő meggyőződésük, világnézetük és világhoz való hozzáállásuk megjelenik szavaikban, viselkedésükben, s ez által abban a tudásanyagban, amit képviselnek, elméleti és gyakorlati szinten egyaránt. Vagyis bizonyosságaikat és meggyőződésüket ugyan úgy átadhatják „gyermeküknek”, mint ahogy tévhiteiket és az átvett, de felül nem bíralt kritikákat. A jó tanár azonban felelősségteljes ember. Talán pont ez lehet a magyarázat arra, hogy közülük egyre többen jelennek meg buddhista tanítók, Lámák, vagy buddhizmussal is foglalkozó tudósok nyilvános előadásain. Az alábbi cikknek, örömmel mondhatjuk, ma aktualitása van. Ezért is ajánljuk figyelmükbe most, illetve azért hogy világnézetük aktualizálása érdekében, a témát kritikus szemmel körüljárhassák! A szerk.)

Képzelnék magunkat egy légynek a Dalai Láma szobájának falán. Tudósok, kutatók, és buddhista gyakorlók vitáit hallgatjuk a tudat működéséről; a tudomány eredményeit és a buddhista hagyományokat vetik össze.

Az elmúlt tíz évben egyedül így, vagyis képzeletben lehetett volna részt venni ezeken az eseményeken. Eddig a buddhizmus és a tudomány kizárólag Dharamsalában, a Dalai Láma szobájában találkozott. Néhány évvel ezelőtt azonban megnyitotta kapuit a közönség előtt a *Tudat és Élet Intézmény*, így már minden érdeklődő részese lehet az izgalmas párbeszédnek. 2003. szeptember 13-án például mi is tanúi lehettünk – körülbelül ezer érdeklődővel együtt – az első nyilvános párbeszédnek a Dalai Láma és vezető amerikai pszichológusok és agykutatók között. Az eseményt Bostonban, a MIT-en (Massachusetts Institute of Technology) rendezték meg. Sok kérdéssel a fejünkben érkeztünk a hétvégére, és két nappal később még több kérdéssel távoztunk, de rendkívül inspiráló volt mindaz, amit megtudtunk a jelenlegi kutatásokról és a további tudományos munka lehetőségeiről...

(Az aktualitás: hasonló lehetőség nyílik számunkra is 2007 október 1-10. között Magyarország öt városában. A Tibet – Európa Alapítvány „Tudomány és Buddhizmus” címmel tudományos előadásorozatot szervez, 5 külföldi és egy magyar, tudományos fokozattal rendelkező egyetemi oktató és kutató részvételével, angol és magyar nyelven, Budapesten, Pécsen, Szegeden, Miskolcon és Veszprémben. Az előadások pontos helyszíne és időpontja:

http://mentropia.2722.hu/Tudomany&Buddha_eloadasok adatai.
További információk a www.pecs2010.buddhizmusma.hu weboldalon, a letölthető programfüzetben (http://mentropia.2722.hu/TudomanyBuddhizmus_progfuze.pdf), a pecs2010@buddhizmusma.hu email-címen, vagy a következő számokon: Budapest: 20/967-6724; Miskolc: 20/582-9864; Pécs: 20/426-1172; Szeged: 20/256-6001; Veszprém: 20/585-7088 – a szerk.)

...Az egyik kulcskérdés, mely elsők között felmerült az volt, hogy: „Mi lehet a haszna egy ilyen párbeszédnek a tudomány és a vallás között?”

A válasz egyszerű. A buddhizmus maga is tudomány, és a konferencián résztvevő buddhista delegáció sokat tett a tudományos kutatások terén. Számítalan ember javára válhat, ha a tudomány képes megerősíteni a buddhizmusban közismert tény: a Kelet „laboratóriumából” származó időtálló módszerek képesek megváltoztatni a gyakorlók látásmódját, érzékelését, sőt még a fizikumát is.

A pszichológia főként az emberi természet kóros eseteit vizsgálja, és a tudatban megjelenő problémákat tárja fel. A buddhizmus viszont a tudat legmagasabb szintű működésére koncentrál mind a meditációs gyakorlatban, mind a dharmatanulmányozásában. A buddhizmus és a tudomány összekapcsolódása révén a pszichológusok kezdik felismerni, hogy a buddhizmusnak létezik egyfajta biológiai vonatkozása is. *A buddhizmus a boldogság tudománya.* Erre példaként szolgálnak a Wisconsin-Madison-Egyetemen folytatott, Richard Davidson által vezetett kutatások. A vizsgálatokban kimutatták, hogy az agyban, a boldogságért és jó közérzetért felelős terület folyamatosan növekszik azoknál az embereknél, akik naponta meditatálnak, a „tapasztalt” vagy „profi” meditatálók esetében pedig meghaladja az egyébként maximális értéket. Pontosabb mennyiségi meghatározás hiányában a tudósok azokat az embereket nevezik „tapasztalt” vagy „profi” meditatálóknak, akik eddig minimum 10000 órát meditáltak. Ugyanakkor az is nagyon érdekes, hogy az új meditatálók agyában is már hat hét elteltével észlelhető volt a változás. Tehát – most először – szilárd, tapasztalaton alapuló bizonyítékunk van arról, hogy a meditáció hatással van az agyban található neurobiológiai mintákra. Ezért néhány pszichológus úgy véli, a tapasztalt buddhista meditatálók „a mentális működés olimpikonjai”. Vitathatatlanul ez volt a legizgalmasabb kutatás, melyről a konferencián szó esett. A kutatás haszna és a további vizsgálatok távlati óriásiak.

A aggyal és a tudat működésével foglalkozó tudomány még gyerekcipőben jár. Sok minden, ami megjelenik az agyban mérhető és osztályozható; megjelenésük okai és jelentésük azonban csaknem ismeretlen. A tudósok például tudják, hogy melyik terület aktív az agyban, amikor a mutatóujjunkat mozdítjuk, azt azonban nem, hogyan születik az ujj mozgására irányuló döntés, és pontosan mi az, ami erre készítet minket. Hasonlóképpen a tudósok nem tudnak magyarázatot adni a tudatosságra sem. Tudják, hogy az agyműködés bonyolult, összetett folyamat, de nem tudják, honnan származik a tudatosság tapasztalata. Sok munka vár még a tudósokra. A kutatók kéri a buddhistákat, hogy segítsenek a vizsgálatok megtervezésében, és a további kutatás lehetséges módjairól konzultálnak.

Mivel a tudomány folyamatosan bizonyítja azt, amit Buddha több, mint 2500 évvel ezelőtt tanított, ezért a lények lehetséges haszna korlátlan. Képzelnék csak el egy jövőt, melyben az orvosok nem csak a gyógykezelésekre írnak recepteket, hanem a meditációra vonatkozóan is; egy olyan kort, amikor a betegségből való gyógyulás nem csak fizikai terápiát foglal majd magába, hanem a tudat képzését is. Néhány évvel ezelőtt tudományos körökben ezek a gondolatok még gúny tárgyát képezték volna. Most, látva a tudósok és buddhisták erős elhivatottságát, bizalommal mondhatjuk, hogy ez a jövő talán nem is olyan távoli.

Aaron és Carin Crook, e cikk szerzői, gyakorlók buddhisták, Láma

Ole Nydahl tanítványai. A Gyémánt Út buddhista központok képviselőiként vehettek részt 2003-ban Bostonban a Tudat és Élet konferencián. Aaron a National Institutes of Health által kezdeményezett vizsgálat munkatársa. Ebben a meditáció hatásait tesztelik szervátültetésen átesett betegek gyógyulása során. Különböző tudományágak képviselői jutottak arra a meggyőződésre, hogy az érzékszervek által tapasztalt világ csupán egy szelete a valóságnak. *A mélyebb szinteken a teljes világegyetem összefügghet, és az elme nem csak a vetítheti, de alakíthatja is a valóságot.*

A párizsi egyetemen 1982-ben különleges kísérletre került sor. Az **Alain Aspect** fizikus vezette kutatócsoport egyes vélemények szerint a 20. század egyik legfontosabb megfigyelését tette. Az eredményekről nem tudósított a média, és Alain Aspect nevéről is csak azok hallhattak, akik folyamatosan bújják a tudományos szaklapokat. Mégis vannak, akik szerint a felfedezés felfordíthatja a tudományt. A francia kutatócsoport felfedezte, hogy bizonyos körülmények között *a szubatomi részecskék, például az elektronok képesek egymás közötti azonnali kommunikációra, függetlenül a közöttük húzódnó távolságtól. Így nem számít, hogy három méterre vagy tízmilliárd kilométerre vannak egymástól.*

Tudnak egymásról

A jelek szerint valahogyan mindegyik részecske tudja, hogy mit csinál a másik. A probléma ezzel csak az, hogy ellentmond Einstein azon tézisének, miszerint semmilyen információ nem haladhat a fénysebességnél gyorsabban. Mivel a fénysebességnél gyorsabb haladás egyet jelent az időkorlát áttörésével, a megdöbbentő kilátások arra indítottak néhány fizikust, hogy megkíséreljék megmagyarázni, mi állhat valójában az Aspect-féle megfigyelések hátterében. Másokat viszont az eredmények ennél is radikálisabb kísérletek elvégzésére ösztönözték. **David Bohm**, a University of London fizikusa például arra jutott, hogy Alain Aspect eredményei közvetve az objektív valóság cáfolatát jelentik. Tehát *az univerzum kézzelfogható formája csupán látszólagos, a mindenki által megélt valóság gigantikus hologram.*

Darabokban az egész

Bohm következtetésének megértéséhez tudni kell, mi is az a hologram. Ezeket a háromdimenziós fényképeket lézer segítségével készítik. A megörökítendő tárgyat először lézersugárral pásztázzák. Egy második sugár fénye a visszaverődő mintával interferenciát hoz létre, és ezt a mintát örökítik meg a filmen. Előhíváskor a film csupán fényes és sötét vonalak kavalkádja, de ha lézerfényrel világítják meg, megjelenik az eredeti tárgy háromdimenziós képe. A hologramok viszont nem csak a háromdimenziós kép miatt különlegesek. Ha egy rózsza hologramját félbevágják és lézerrel világítják meg, mindkét fél a teljes képet tartalmazza. *A hagyományos fényképekkel ellentétben a hologram minden szelete az eredeti információ egészét tartalmazza.* A „teljes egész a részletekben” – megközelítéssel teljesen új utak nyílnak meg a természettudományok előtt. A nyugati világ tudósai mindig is hajlottak arra, hogy a fizikai jelenségek megértéséhez, legyen az béka vagy atom, a szétdarabolás és a részletek tanulmányozásán keresztül vezet az út. A hologram viszont megmutatja, hogy a világban néhány esetben téves lehet ez a megközelítés. A holografikus struktúrák szétdarabolása nem az építőkövekhez, hanem kisebb egészekhez vezet. Ennek fényében Bohm más utat javasolt az Aspect-féle felfedezés értelmezéséhez.

Hal az akváriumban

Bohm szerint a szubatomi részecskék nem azért képesek egymással kapcsolatban maradni, függetlenül a távolságtól, mert valamilyen titokzatos jel áramlik közöttük. Ehelyett a *szétválasztottságuk nem más, mint a megfigyelőt becsapó illúzió.* A kutató érvelése szerint *a valóság valamely mélyebb rétegében ezek a részecskék nem különálló egységek, hanem egy alapvető egész kiterjesztései.*

A jobb megértés érdekében Bohm a következő példát vezeti elő. Képzeljünk el egy akváriumot, amelyben egy hal úszkál. Az akváriumot nem láthatjuk közvetlenül, és a benne szereplő világról is csak tévékamerák révén értesülünk. Az egyik kamera az akvárium elejét veszi, a másik az oldalát. A megfigyelő a két monitor képét figyelve azt gondolhatja, hogy a két hal külön-külön létezik, majd a halakat tovább figyelve felfedezi, hogy valami kapcsolat van közöttük. Amikor az egyik hal elfordul, a másik ugyanabban a pillanatban hasonló fordulót végez. Ugyanígy amikor az egyiknek az eleje látszik, a másik mindig az oldalát mutatja. Ha a teljes összeállítás továbbra is rejtve marad a megfigyelő előtt, az nyugodtan feltételezheti, hogy a halak valahogy összebeszélnek, ezért mozognak egyszerre.

Mélyebb a valóság

Bohm szerint a szubatomi részecskékkel pontosan ez történik az Aspect-féle kísérletben. A látszólagos fényél is gyorsabb kommunikáció valójában arról árulkodik, hogy a valóságnak a kézzelfoghatónál mélyebb rétegei is léteznek. A szemmel nem látható komplex dimenziókat nem érzékeljük úgy, mint a megfigyelő a halat körülvevő akváriumot.

A részecskéket azért látjuk egymástól elválasztva, mert csak a valóság egy szeletét érzékeljük. A ilyen részecskék nem különállóak, hanem részei a mélyebben meghúzódó egésznek, amely holografikus oszthatatlanként viselkedik. És mivel a fizikai valóságban mindent ez épít fel, az univerzum is csak egy illúzió.

A világegyetemnek ezen fantomszerű viselkedése mellett más megdöbbentő tulajdonságai is lehetnek. Ha a szubatomi részecskék csak látszólag szétválaszthatóak, ez azt is jelenti, hogy a valóság mélyebb szintjein a teljes világegyetem összefügg. Az emberi agyban meghúzódó szénatom elektronjai kapcsolatban állnak a Nap vagy egy tetszőleges távoli csillag felszínén lévő hidrogénatomok protonjaival.

Minden összefügg

Ahogy *minden mindennel összefügg*, értelmetlenné válik a világegyetem jelenségeinek osztályozása, mivel az összefüggő hálózatot alkotó természet fittyet hány minden ilyen felosztásra. *A holografikus univerzumban még az idő és a tér sem tekinthető alapfogalomnak. A helymeghatározás minden formája csődöt mond olyan környezetben, ahol semmi sem válik el igazán a másiktól.* Így az idő és a háromdimenziós tér úgy viselkedhet, mint a halat mutató monitorok, és csak kivételései a mélyebb rendnek. Bohm nem az egyetlen kutató, aki igazolva látja, hogy csupán hologram a világegyetem.

Agyi jelrögzítés

Az agykutatás területén dolgozva **Karl Pribram**, a Stanford egyetem neurofiziológusa szintén arra a meggyőződésre jutott, hogy holografikus lehet a valóság. Pribram akkor dolgozta ki ezt a modellt, amikor az agyban az emlékek tárolási helyét kereste. Évtizedek során sok tanulmány jutott arra a következtetésre, hogy az emlékek adott helyhez kötöttség nélkül, a teljes agyban szétoszolva őrződnek. A múlt század húszas éveiben **Karl Lashley** rendkívüli jelentőségű kísérletsorozatban mutatta ki, hogy bármely részletét távolítja el a patkány agyának, képtelen megszüntetni a műtét előtt megtanult bonyolult műveletsorra vonatkozó emlékeket. Akkoriban azonban senki nem állt elő olyan magyarázattal, amely leírhatta volna ezt a „teljes egész a részletekben” jelenséget. Pribram a hatvanas években ismerte meg

a hologram elvét, és rádöbbsent, hogy megtalálta az agykutatók által régóta keresett magyarázatot. A kutató szerint az emlékeket nem neuronok vagy idegsejtek kis csoportja őrzi, hanem idegi impulzusok mintázatába kódolva hordozzuk, ahogy a lézerefény interferenciája elmenti a holografikus képet. Vagyis Pribram szerint agyunk holografikus tár. Ez az elmélet egyébként magyarázatot ad arra is, hogyan képes az emberi agy ilyen kis helyen ennyi emléket megőrizni. Becslések szerint egy átlagos emberélet során az agy tízmilliárd bitnyi információt ment el. Ez az Encyclopedia Britannica adatmennyiségének ötszöröse.

Jelek özöne

A rendkívüli emlékezőtehetség nem az egyetlen talányos agytevékenység, amely érthetőbbé válik a holografikus agymodell által. Legalább ilyen rejtélyes, hogyan képes az agy megbirkózni az érzékszerveket érő különböző frekvenciák özönével, és hogyan képes valós időben értelmezni az érzékszervek jeleit. Pribram szerint az agy holografikus elvet használ a fogadott frekvenciák matematikai átalakítására. Ez az elmélet egyre több támogatót szerez. **Hugo Zucarelli** argentin származású olasz kutató a holografikus modellt kiterjesztette az akusztikai jelenségek területére. Ez az elmélet ugyanis megmagyarázhatja, hogyan képesek az emberek meghatározni a hang pontos forrását a fej elfordítása nélkül még akkor is, ha csak egy füllel hallanak.

Eltűnik a valóság

Pribram holografikus agymodelljének legmegdöbbentőbb vonatkozása mégis az, amikor összevetik Bohm relativitás elméletével. A világ megfogható képe így másodlagos valósággá változik, a tényleges környezet frekvenciák holografikus kavalkádjává lesz, amiből csupán néhány fontos frekvencia választódik ki, és az érzékszervek jeleként értelmeződik. Mindeközben az objektív valóság azonban teljesen elsikkad.

A keleti vallások már régóta azt tartják, hogy az anyagi világ illúzió, és bár azt gondolhatjuk, hogy fizikai lényként mozgunk a fizikai világban, valójában vevőkészülékek vagyunk a frekvenciák tengerében, és amit kiszűrünk ebből a kavalkádból, az csak egy szelete a valóságnak.

Természetes a telepátia

Bohm és Pribram elméleteinek egyesítését, a *holografikus paradigma*-ként emlegetett megközelítést sok kutató szkeptikusan fogadta, másokat viszont felvillanyozott. Néhányan egyenesen azt gondolják, hogy ez a modell képes lehet tudományosan eddig le nem írható rejtélyek megoldására, vagy a parapszichológiai jelenségek átértékelésére, amelyek ezáltal a természet részeként értelmezhetővé válhatnak.

A holografikus paradigma által leírt univerzumban minden agy részét képezi a láthatatlan egésznek, és a telepátia pusztán a holografikus szint elérését jelenti. Hasonló módon a telekinézis (tárgyak mozgatása az akarat segítségével) szintén megszűnik rejtély lenni, hiszen az összefonódó mélyebb valóságban az egyén és a tárgy eleve egy.

Bohm és Pribram egyaránt emlékeztet arra, hogy sok vallási illetve misztikus élmény, például az univerzummal való transzcendens együvé tartozás érzése szintén a holografikus szint elérése lehet. A régi írásokban ugyanerre, a mélyebb valóság elérésére gondolhattak, amikor a kozmikus egység érzéséről számoltak be.

(Most itt a lehetőség! Gondolkodjunk el, s tegyük fel kérdéseinket a hozzánk látogató fizikus, filozófus, vagy pszichológus, közgazdász Doktoroknak és Professzoroknak! Hallgassuk meg előadásait és nyerjük újabb információkat első kézből! A rendezvény szervezői szívesen látnak minden érdeklődőt. – a Szerk.)

AUTÓMENTES NAP

2007. szeptember 22.

Szeptember 22-én az ország több nagyvárosában
Autómentes Napot tartanak.

<http://criticalmass.hu/>

**SZEPTEMBER 22-én
EGYÜTT MEGYÜNK A CM-re.**

Találkozó:

2007.09.22 14h, Városháza előtt

Cél:

Autómentes nap, Andrassy út →

CRITICAL MASS 16h Pázmány P. sétány

**CRITICAL
MASS**

GYERE TE IS!

**AJÁNDÉK
PÓLÓ**

Újpesti vonulás

BICIKLIVEL AZ ISKOLÁBA!

Az Újpesti Önkormányzat és a Kerékpárosklub versenyt hirdet az újpesti iskolák részére.

Az az iskola amelyikből a legtöbb érkező a gyülekezésre, egy **kerékpártárolót** nyer!

HOZD EL SZÜLEIDET IS!

A gyerekek őrzését nem biztosítjuk.
A vonulás során a KRESZ szabályait be kell tartani.
A pólok csak csak korlátozott számban állnak rendelkezésre.

Évnyitó

„Mi ez a szósz? Bolognai.”

„A tudás keresése mindig az európai kaland középpontjában állt. Segített identitásunk és értékeink meghatározásában, és a jövőnk versenyképessége mögött is ez a hajtóerő munkál!”

A lisszaboni stratégia féldős értékelése, COM(2005)24, 2005. február 2. (3.3.2. §).

- És mégis, kisfiam - szól tapintatosan Anya az ebédnél, megszakítva a beszámolót a gólyatáborról és az első egyetemen eltöltött hétről - azt tudod már, hogy milyen lehetőségeid lesznek a diploma után?

A friss élmények tömege között a kérdés ünneprontásnak hat. A három, esetleg az öt év távolában felsejlő diplomát követő időszak a fiú fejében csak a Nyílt Napokon és máshol elhangzott ködös ígéretek és a saját álmainak laza keverékeként él.

...Anya természetesen már mindenről informálódott, minden tájékoztatót beszerezett, és kész minden kapcsolatát kihasználni, ha a gyermek talán mégsem jutna álláshoz. *Így is elég nehéz volt. A kétszintű érettségi körüli cirkusz. Meg a viták, hogy nem való biológusnak, mert Karesz nem tudja a kémiát. És a madarakból nem fog állást találni, az fix. Az apja meg csak él mint Marci Hevesen, azt sem tudja tán hol tanul a fia...* "Mindent nekem kell csinálni".

- Hát, – kezdi a fiú a kötelező kört – azt hallottuk, hogy a három év elvégzésével olyan papírt kapunk, amely már önmagában szakmát jelent ha nem megyünk tovább emescére¹.

- Például micsoda? – szól közbe Apa, aki már az elejétől fogva nem tud mit kezdeni fia állatszeretetével és eddig csak fél füllel figyelt – *Csinálja a gyerek amit szeret, én úgyse csinálhattam. Meg az anyja is annyira védi. Majd csak lesz valahogy. A munkatársam gyereke megbukott matekból az érettségén. Akkor mi még mindig jobban állunk...* – és vesz még a csirkéből.

- Ne szólj mindig közbe! – szól Anya – Azt hiszem van ilyen okleveles kisállattenyésztő szakirány, amire nagy szükség lehet és sok munkalehetőség van a klinikai állatházakban. Tudjátok, a gyógyszergyárakban vannak ilyenek. Meg kaphatsz gombaszakértői képesítést is, abból minden piacon kell egy. Meg ami szerintem jó az a gyógynövényszakértői papír amit ott adnak a béescével² együtt.

A fiú ezek közül természetesen egyiket sem gondolta komolyan, hiszen ő már rég elkötelezte magát a madarak mellett. Gyűrűzőtáborok, a természet, barátok, táború, lányok és bor. Ez az életmód és az idősebb madarászok példája vezette őt a biológus szakra. Most meg ezek a hülye kérdések.

- Oké, – szól apa a fogát piszkálva – akkor az a lényeg, hogy három év múlva végzel? És ezzel a költségekre gondol. És a közeli nyugdíjazásra.

- Igen, de igazából ez azoknak lesz jó, akik nem akarnak tanulni vagy rosszak a jegyeik. Én szeretnék továbbmenni emescére is, ami plusz két év. Tudod a mesterszak. Ez mindig bejön. A mesterszak csengése a legadázabb szülői kételyeket is lecsillapítja. És végül a joker:

...de azután püházézn³ is lehetne, és a doktorival már mindenhol lehet dolgozni. A legtöbb tanáromnak is az van, és egyetemen dolgoznak!

Csönd. A szülők nem firtatják tovább gyermekük jövőjét, hiszen már egy sima diploma is a családi összefogás (és büdzsé!) vívmánya lesz. És, teszik hozzá sietve, a gyereké is persze. Anya kérdésére a gyermek mást is mondhatott volna, és a beszélgetés menete másként is alakulhatott volna kortól, nemtől, temperamentumtól, és még sok egyéb dologtól függően. Például rövidebben, csöndes apátiában: „- Nem tudom.”. Vagy kissé idegesebben: „- Engem kérdezel? Mit tudom én?”. Esetleg hisztérikusabban, valahogy így: „- Nem tudom nem tudom nem tudom NEM TU-DOM! Mít kell engem állandóan b*szogatni?”.

Akkor lássunk, hogy mit tudunk? A BSc képzésben részt vevő tömeg legfeljebb **70%-a** juthat a mesterszakokra. Ide felvételizni kell majd, vagy legalábbis sok pontot szerezni TDK-val, ezzel-azzal. Pontosan nem tudni⁴.

A tanár- és a „tudósképzés” az új rendszerben már MSc szinten zajlik majd, de senki **nem tud** semmi biztosat, mert a mesterszakok tematikája, a pontos szakmodulok a nagyközönség számára még nem ismeretesek. Vagyis jelenleg már két olyan évfolyam is tanul a hazai egyetemeken, akiknek a felvételinél halvány fogalma sem volt (és most sincs) arról, hogy melyik egyetem milyen mesterképzést biztosít majd számukra, ha háromévi tanulás után nem elégszenek meg a BSc diplomával. Mindemellet ne feledjük, hogy ők hamarosan súlyos pénzeket fizetnek majd, amiért joggal várhatnának a színvonalas oktatás mellett pontos tájékoztatást is.

Az már most látszik, hogy a sok bizonytalanság eredményeképpen nő az érdeklődés a három év alatt megszerezhető, „tuti” szakmát ígérő szakirányok iránt, hiszen ezek kézzelfogható eredménnyel kecsegtetnek. Azonban erős a gyanúm, hogy a szép ígéretek ellenére az első béescés évfolyamok munkanélkülüként kezdik majd diplomás „karrierjüket”. Az okok között a jelenleg siralmasan teljesítő hazai gazdaság és a leépülő közzféra mellett még egy fontos faktort említek. Három év múlva a most első éves BSc hallgatók mellett a régi „ötéves” egyetemi és „négyéves” főiskolai képzésben résztvevők is végeznek majd, és nem kétséges, hogy az állásokért folyó versenyben egy „hároméves” diplomával nehéz lesz labdába rúgni.

Nem célom felelősök keresése vagy megnevezése. E helyütt csak arra hívnám fel a figyelmet, hogy megint az „alul” munkálkodó és alulfizetett, de fanatikus közalkalmazottakra hárul a politikusok tevékenységének tompítása. Nevén nevezve a gyereket: valódi erőfeszítések kellene ahhoz, hogy a pénzelvonások, a rossz infrastruktúra és a kilátástalan jövő ellenére a hallgatók még érezzék késztetést a mérnöki, tanári vagy kutatói pálya iránt, és nem utolsó sorban EU-szinten is pályaképes tudást is szerezzenek.

Javaslom elolvasásra az Oktatási és Kulturális Minisztérium honlapján⁵ az alábbiakat: Az egyetemek szerepe a tudás Európájában (2003); Európa szellemi tőkájének mozgósítása: tegyük lehetővé az egyetemek teljes körű hozzájárulását a lisszaboni stratégiához (2005). Jó szórakozást hozzá!

Vilisics Ferenc

1: BSc = (*Bachelor of Science*), 3 év egyetemi képzés után megszerezhető oklevél, kb. főiskolai szint;

2: MSc = (*Master of Science*) a BSc utáni két éves emelt szintű egyetemi képzés;

3: PhD = (*Philosophiae Doctor* vagy *Doctor of Philosophy*) az MSc után megszerezhető tud. doktori fokozat

4: Országos Felvételi Információs Központ, www.felvi.hu

5: <http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=1079&articleID=5855&ctag=articlist&iid=1>

A HATÁRBAN – MINDEN HATÁRON TÚL

A magam részéről nem szeretem az *erdei iskola* kifejezést használni, legalábbis nem abban az általános értelemben, ahogy az elterjedt, tekintve, hogy sok erdei iskola messze nem erdőkben, vagy erdőkről tart foglalkozásokat, s e miatt kicsit néha félrevezető a szóhasználat. De az általa képviselt üzenet így „honosodott meg” és jól tette. Az erdei iskolában rengeteg dolog történt. A gyerekek, tanulók számára megszervezett programoknak számtalan haszna van, olyan pozitív következmények, amelyek talán csak sokára érnek be. Az új környezet, a megszokottól eltérő tapasztalatok és a különleges feladatok a gyerekekben számtalan pozitív benyomást ültetnek el, amelyekről általában csak annyit szoktunk mondani nemes egyszerűséggel, hogy új élményekkel gazdagodnak. A lényeg, minden ilyen tábor, vagy program esetén azonban az, hogy a résztvevők érezzék jól magukat ez idő alatt – s ha így tesznek, biztosak lehetünk abban, hogy tanultak is, és közelebb is kerültek ahhoz, amiben az időt eltöltötték. És nem csak a lexikális tudásról beszélek, hiszen arra a csoportokból csak kevesen lesznek nyitottak. Ez nem az első lépés! Mi motiválhat és inspirálhat egy gyereket? És milyen alapokra van szüksége ahhoz, hogy motivációját és inspirációját kihasználva, elültethessük benne a természetbarát és környezettudatos élet gondolkodásmódját?

Annak idején nagyszüleimtől gyakran kérdeztem, hogy gyermekkorukban Ők hol játszottak. Általában azt válaszolták: *a határban*. Tudtam mit jelent ez, mert én is jártam sokat oda. Oda, mindenfelé. Legtöbbször A Szőlőbe, ami felé a félelmetes Űrge-völgy vízmosásának szakadéka mellett kellett óvatosan elbiciklizni. Vagy A Dolinák felé, izgatón bódító szagú cefrét talicskázva. De magamban, vagy a hirtelen összeverődött barátokkal tényleg mindenfelé: például a homokkő-falából és mészkő-szirtekből, megkövesedett csigaházbeleket bányászni, vagy vadakat figyelni néha, gombászni, májusi cserebogarakat gyűjteni a tyúkoknak nejlonzacskóba, vagy éppen bunkert építeni és szőlőt lopni, mint a jó gyerek. De ha elfoglaltságunk néha harci helyzetté is komolyodott, s az egyetlen kiút csak egy 2-3 személyes villámhadtest, vagy kommandóalakulat azonnali felállítása lehetett, a „túlélésért” akkor is nádasokban „dszaltunk”, vagy ingoványok és bozótosok titkos rendszeren kellett átküzdjük át magunkat. Nem tudtuk róla, de „nevelődtünk” – a *játék* által, abszolút spontán. Nem féltünk a természetben. Sokszor késő estig elvontunk, s persze otthon aggódtak közben. De megtanultunk észrevétlenül maradni ember

és állat előtt egyaránt, hiszen játékunkban mindenki és minden gyanús volt. S megtanultuk a cserkészés mesterségét, ahogy a rajtaütést is. Találkoztunk és közvetlen kapcsolatot teremtettünk a természettel, ugyanakkor viszont azzal, hogy „feletteseinkől”, a nagyobbaktól tüzet tanultunk gyújtani, figyelembe véve, hogy melyik fa hogyan ég, vagy megtanultuk, hogy melyik fünek milyen íze és melyik állatnak milyen nyoma van, egyúttal az emberi és társadalmi szabályok alapjait is gyakoroltunk. *Vagyis mint minden állat fiatalokában, mi is készültünk az életre: egy olyanra, amelyhez a természeti környezet közel áll, amely részben a természeti környezetben zajlik, s mint ilyen avval kölcsönös függésben áll!* És ezt nem tették máshogyan nagyapáink sem, akik később a földeken dolgozva egy madár hangjából, vagy egy szellőcskéből megjósolták a vihart, és ha lehetett, még verőfényes időben értek haza; ha pedig maradni kellett, hát nem futamodtak meg, s szitkozódva bár, de dolgoztak tovább, a jó termény reményében titkon még örülve is az esőnek...

A mai gyerekeket állandó óvás és aggodalmaskodás veszi körül – s bennük ezzel egyre csak a félelem és tartózkodás nő. Kapcsolatuk a természettel legtöbbször minimális; még vidéken is jellemző, hogy sokkal inkább vonzódnak a városok divatához, vagy egy virtuális világhoz, mint a természeti környezethez. Egy városi gyereknek természetesen szüksége is van arra, hogy világában kiismerje magát, tehát fontos, hogy lejárjon például a grundra focizni, sőt, még a plázákban való csajelemező ücsörgésekre, mozizgatásokra is szüksége van! A baj forrása tehát nem ez. A baj onnan származik, hogy egyre több szülő és tanár felejt el, vagy egyszerűen csak lusta gyermekének, tanítványának rendszeresen biztosítani a lehetőségeit a természetbeni kikapcsolódásra, vagy egyenesen fölöslegesnek tartják azt. Ennek hatására pedig a gyerek is mindinkább ellustul, s egyre érdektelenebbé és közönyösebbé válik ez iránt. Pedig évente 1-2 erdei iskolás program, vagy tábor s néhány hétvégi kirándulás elég is lenne. A gyerekek nagyon fogékonyak, és ha nem rettentik el őket, szeretnek új dolgokat megizlelni. Egy-egy ilyen programból néha fáradtan, de mindig duzzadó szellemi energiákkal térnek haza.

A választék ma már hatalmas. Tájékozódási versenyek és teljesítménytúrák, vándortáborok, fotósuli, hegymászás, hegyibiciklizés, madárvártáklátogatása, környéktanösvényeinek felkutatása, tűzokfészek-örzés, barlangi denevérmegfigyelés, éjszakai túrák és bátorságpróbák, a biológia oktatás keretein belül a helyi és országos védettségű területek természetvédelmi örrel való körüljárása, erdőökológiai kutatásban, vagy vipera-programban való részvétel, békamentés, madárgyűrűzés, tanulmányi és osztály-kirándulásokon hajózás például a Tiszatavi, vagy a Fertő-tavi vizililiomosokban, a természetvédelmi – ifjúsági civil-szervezetek

táborainak játékos programjai, s rengeteg ezekhez kapcsolódó plusz, mint amilyenek a hajnalig tartó tűz körüli éneklések. Mindezek létező lehetőségek, s mind-mind ott, a határban. Könnyen elvéthetjük azonban célunkat, ha valamely programra kényszerítjük a gyereket. Érdemes először csak megpillantani, félig rejtve tartani az ismeretlent. Aztán példát kell mutatni neki, s nem feltétlenül vinni el őt elsőre. Nem árt ezek után sok lehetőséget vázolni fel, s csak ha nagyon kéri, dönteni helyette a lehetőségek közül. S ha már ott van, nem szabad erőltetni, túl komolyan venni. Aki akarja, majd komolyan veszi. Aki meg nem, majd legközelebb. A legfontosabb tanács azonban az összes közül, hogy mindig lehetőséget kell neki biztosítani arra a természetbeni, de természetbarát tevékenységre, amihez kedve van. Sajnos van olyan tapasztalat, hogy egy szakértővel vezetett éjszakai túrán egy-két tanuló a szakadó ellenére is menne a programra, vagy a hosszabb utat választaná, de a félő és aggó tanár nem meri a szakavatottal („egyedül”) elengedni őket. Ennél rosszabbat nem nagyon tehetünk ilyen helyzetekben.

Fotó: Mányoki Gergely

Telefon, megoldás. Csak akarat kérdése. Természetesen más jellegű negatív példák is van például. A természetben a tanárnak, s minden természetjárónak jó példát kell mutatnia, s felelősséggel tartozunk azért, amit teszünk, vagy éppen nem teszünk. Ha azt látjuk például, hogy egy kiránduló csoport egy „meritós” (vagyis kifolyóval nem rendelkező) forrás vizében hűti le üdítőitalos palackjait, meg kell kérnünk, hogy szedje ki, de nem dühösen, hanem szépen, elmagyarázva neki, hogy ez nem helyes, mert mi is szeretnénk tiszta forrásvizet inni. Sőt, az ilyen természet-óvó viselkedésre saját csoportunkat is megtaníthatjuk, úgy, hogy őt bizzuk meg ezzel a feladattal, s ha szükséges aztán, segítünk neki. Természetesen az emberek általában nem veszik jó néven, ha hibáikra, vagy hiányosságaikra figyelmeztetik őket. Mindazonáltal a hibák legnagyobb része csak az alapvető nemtudásból, vagy figyelmetlenségéből származik, s ha az emberekhez így állunk hozzá, nem is fogjuk annyira megsérteni őket. Voltaképpen csak kommunikáció és mértékletesség kérdése; jó tipp, ha a probléma felvetése után még más dolgokról is elbeszélgetünk az illetővel. Előbb-utóbb így kikerül az a palack s kézfogással zárul le a beszélgetés: „De ugye megérték?” „Persze-persze! Semmi baj, nem is gondoltunk rá!” „Viszlát” „Viszlát”

A lehetőségek – úgy a játékokra és a természet megismerésére, ahogy a természetvédelem iránti érzékenység kialakulására is – előttünk hevernek s kihasználásra várnak! Az ehhez hasonló dolgok átélése nélkül a biológia és földrajz órákon megszerzett „tantermi tudás” valóban csak a *leadott anyag szintjén*, „lexikális” marad. A répa, a béka, az erdő lóg a levegőben, mert hiába tud társítani egy képet, valójában nem ismeri azt. A répának a levelét már nem tudja felismerni, a virágáról valami ábra maradt csak meg a fejében, amiről szintén nem fog ráakadni soha, még a saját kertjükben sem, azt pedig már elképzelni sem tudja, hogy a vadrépa miféle lehet és hol található. Béka még nem volt a kezében, így nem tudja, hogy nem kell félnie tőle, ellenben megmarad majd az, amit olvasott: „mérgező bőre hólyaghúzó hatású”. Az autópályáról félrepillantva pedig a faültetvényben az erdőt fogja látni, hiszen senki nem hívta fel a figyelmét a különbségre és sosem találkozott az erdők valódi sokféleségével, szépségével, titkaival. Az erdőről, mint bonyolult, összetett rendszerről semmi fogalma sincs, a dolgozatban mégis vissza tudja majd idézni az ismeretlent: „klimaxtársulás, a mi éghajlati körülményeink között a legmagasabb szinten összetett ökológiai rendszer”.

Annak, akinek így kellett felnőnie, hogyan lehet elmagyarázni azt: *a természet érted van!* Azt, aki nem járt a természetben és így idegenkedik tőle, hogyan lehet meggyőzni arról: *a természet védelme neked is fontos, ne használd hát ki!* Hogyan magyarázod el neki, hogy az ő *tevékenysége is hatással van a bolygóra, ezért figyeljen oda arra, hogy mit csinál!* Annak, aki az ajtóból kilépve egy ájtatos manót lát meg, de nem odébb viszi a szerencsétlent, hanem ijedsége és félelme által vezérelve gyűlölettel és undorral tapossa el, hogyan mondd el, hogy *a természet önmagában is méltó arra, hogy tiszteljük és óvjuk?* És aki lusta kirándulni egyet, vagy saját egészségének megőrzéséhez sem elég erős, attól hogyan várhatnánk el, hogy a természet egészséges működéséért, életerejéért saját felelősséget érezzen? És mindezt hogyan tanítod meg pusztán az osztályteremben? Ha az órán projektoros előadásokkal, laborgyakorlatokkal és önálló feladatok megoldásával is készülsz, mert „profi vagy”, a komplex természeti környezet és biodiverzitás közvetlen tapasztalata, akkor is elengedhetetlen! Hogyan készítsünk fel egy gyereket e komoly feladatokra, a környezettudatos élet felelősségteljes feladatára? A válasz szinte már banális. Mindenekelőtt engedjük ki a természetbe! Ott játszani fog.

Mányoki Gergely

„Ami engem igazán érdekel, az a ti fejlődésetek”*

Buddhista életszemlélet és módszerek, mint az oktatás lehetséges segítői

Az oktatás mibenléte, minősége minden tanévkezdéskor érthető módon aktuális témává válik. Az elmúlt időszakban azonban nemcsak a szeptember hozza a témát: úgy tűnik, egyre többször merülnek fel az oktatás gyökereit érintő problémák: botrányok az iskolákban, megmagyarázhatatlan kegyetlenkedés a diákok között, drogproblémák és sorolhatnánk. A pedagógusok nagy része az évről évre romló színvonalról, a gyerekek neveltségéről, tiszteletlenségéről, céltalanságáról beszél. Immár közhelynek számító panaszok, közhelyes elemzéssel és megoldási javaslatokkal. A felhozott ok mindig ugyan az: a szülői háttér hiánya, és rohanó világunk kiismerhetetlensége, átgondalatlansága. *Létezik-e alternatíva*, amely a jelenlegi rendszerben is új és jól alkalmazható módszereket kínál, mind a tanárok/oktatók, mind pedig a tanulók/diákok számára?

A gyorsan változó világban sokszor tűnik úgy, hogy nincsenek új eszközeink az új szituációkra. Így van ez az oktatásban is. Egyre több pedagógus keresi alternatív módszerekben a megoldást, és sokan találnak is működő kereteket – azonban azt hiszem, ők vannak kisebbségben. A közoktatási rendszer keretein belül a legtöbbjüknek meg van kötve a keze, ahogy például a fegyelmezés területén belül is. Sajnos nekik, döntéseik meghozatalában nem csak motivációjukat, de lehetőségeiket is mérlegelniük kell. Sajnos egyre gyakrabban kell például számolniuk az aggodalmaskodó, elfogult szülők feljelentésével is, s mondanom sem kell, hogy az esetek többségében hiányos információk alapján. A rendszert alapjaiban megváltoztató (megfelelő) reformok nélkül mit tehet egy pedagógus?

Nem új csodamódszerről szeretnék itt írni, amelynek hatására minden diák örömteli módon töltheti az időt az iskolában (noha ez fontos szempont) és nulla erőbefektetéssel, már-már Einsteini módon ontja a csodát, hanem egy lehetséges alternatívaként a buddhista életszemléletről, ami tulajdonképpen csak alapvető józanság, és ami az élet minden területén, így az oktatásban is jelentőségteljesen használható.

A változás állandó

Az elmúlt évek reformjainak köszönhetően vége a hagyományos, jó értelemben vett poroszos, nálunk működő és remek eredményeket hozó rendszernek – s már egy ideje vége (az eredmények tekintetében ld. PISA 2000). Oktatási rendszerünk évek óta változik; még a NAT bevezetése és részbeni elfogadása körüli problémákkal kezdődött, a jelenlegi radikális és hirtelen változtatásokkal pedig folytatódik. Egy iskolán belül néha párhuzamosan 8+4, 6+6 és 12 éves rendszerben is tanulnak gyerekek s nem tudni melyik, kinek előnyösebb. Egyre több a logikátlanul felépített, „modern” tankönyv, a továbbtanulás problémái pedig a reformokkal csak egyre súlyosbodnak. *Az alsó tagozaton megszűnt a buktatás, a tanulót fegyelmezési célból nem szabad kiküldeni a tanítási óráról, s ha a tanár nem tájékoztatta a szülőket kellő időben a buktatási szándékáról, akkor nem buktathatja meg a tanulót. Házi feladatot több tárgy esetében már tilos feladni.* A gyerekek is érzik a bizonytalanságot, vagy sokszor a kilátástalanságot, a környezet pedig nehezebben kezelhetővé teszi őket, megpróbálják a kínált lehetőségeket kihasználni. A tanárok problémái pedig mindezzel csak egyre nőnek. Nagyon fontos változás az Ő helyzetükből nézve, hogy pár év alatt új helyzet állt elő: *a gyerek jogai lettek az elsődlegesek. Ez önmagában nem is lenne baj, ha nem feledkeztünk volna meg közben a kötelességekről, s arról, hogy eredményt csak akarattal lehet elérni, a gyerekek önálló akarata azonban pallérozni*

www.palyazatiro.hu

való. Gyakran feltesszük a kérdést: ez jó, vagy rossz? Pedig ezzel nem érdemes foglalkozni, csak állandó kétségekhez, hányadtatáshoz vezet. Ennél sokkal fontosabb az a kérdés, hogy *az új rendszerben képesek vagyunk-e megfelelő hozzáállást és módszert találni és alkalmazni!* Az új módszerek helyes megválasztásához azonban jól kell ismerni az új célokat. Ez világos. Mi az új oktatási rendszer célja? A válasz mindig kicsit ködös, de mindig a *minőségi intézményes oktatás* pártján áll. Ezzel egybe is vág a tény, hogy az új rendszer keretei között, az általános és középiskolában eltöltött idő alatt, az emelt szintű érettségire készülőknek is lehetőséget kell kapniuk a felkészülésre, mind szakmai, mind morális értelemben, hiszen emeltszintű érettségi van, de az ennek felkészítése okán felállított speciális osztályok száma (általában a támogatás és a megfelelő képzettség hiányában) igen kevés. Abban mindenesetre megegyezhetünk, hogy a tanulásra való ösztönzésre szükség van. Ehhez pedig rendre, a rendhez pedig bizonyos fegyelmezési módszerekre is szükség van. De miért értenék mindjárt félre ezt? Miért gondolunk azonnal fenytésekre és büntetésekre, amikor a modernkor felvilágosult társadalmában ezt már régen, egyöntetűen elutasították? Akkor, ha a gyerek visszabeszél, „mit csináljak”? Hagyjam, hogy had csinálja? Engedjem el 'merev elképzelésemet' a tiszteletudó beszédéről, és legközelebb káromkodni és verekedni is hagyjam? Szó nincs róla! A kérdés az, hogy mit teszünk, amikor a változás(ok) eredményeként konfliktushelyzetbe kerülünk, mert már nem működnek a jól begyakorolt kliséink, és nem teljesülnek a szerintünk teljesen jogos elvárásaink.

Milyen módszereket és honnan lenne érdemes átvennünk ahhoz, hogy a minőségi oktatás is megvalósulhasson, de egyszersmind a képzés és nevelés területén is érvényesülhessenek az emberbarát és gyermek-közeli módszerek? Ez a fő kérdés. Mielőtt azonban a részletekbe mennénk, biztosan állíthatjuk, hogy *amit biztosan tehetünk az, hogy megpróbálunk tudatosak maradni: felismerni, hogy minden generáció, sőt minden évfolyam, és persze minden egyes diák más és más, és nem szabad mereven ragaszkodnunk az elképzeléseinkhez.* A buddhista gondolkodás egy alappillére ez, azonban az oktatás területén sem újdonság, megjelenik például a differenciáló oktatás alap gondolatai között is.

A buddhista megközelítés és módszer első lépése az, hogy felismerjük a dolgok működési elvét. A buddhista tanítások szerint minden, ami feltételekhez kötött, állandóan változik és nincs valós léte: a dolgok feltételekből állnak össze. A jelen oktatási rendszer a kor szülötte, a gyerekek szintén ennek a kornak, rendszernek, társadalomnak a gyerekei. Ha a feltételek változnak, az oktatás és a gyerekek is változnak – ez természetes. Ott van a baj, hogy minden átlagos ember, amikor ráébred a körülötte lévő, *feltételekhez kötött világ* változására, ragaszkodni kezd ahhoz, hogy a dolgok maradjanak úgy, ahogyan azt kiismerte (vagy ismerni véli), hiszen ez a kényelmes. S ha a dolgok pont előnyösen alakulnak, ez még inkább igaz. Pedig *a változás nem feltétlenül jó, vagy rossz. Egyszerűen van. Mi színezzük ki értékkel.*

Az ok és okozat törvénye és a felelősségvállalás

A dolgok okainak keresése és következményeinek latolgatása fontos az életben – megfontoltta és megértőbbé tesz. A legtöbb pedagógus az okokat meg is próbálja feltárni. Például: „a gyerek azért tiszteletlen, mert nincs előtte a jó szülői példa”; vagy „a szülő azért nem ér rá a gyerekkel foglalkozni, mert ebben a rohanó világban nem tud minden fronton helytállni, és igen, az iskola azért nem foglalkozik tanítás után a gyerekkel, mert nincs rá pénz”. Ezek azonban olyan szintű általánosítások, amelyek önmagukban is megkérdőjelezik hitelességüket.

Változás tehát van. A következő lépés az, hogy felismerjük: ez nem egy véletlenszerű, kiszámíthatatlan működés. Ahogy a buddhizmus tanítja: a világ az ok és okozat törvénye alapján (*karma*) működik. Fontos azonban, hogy az ok és okozat felismerését ne keverjük össze az okolással, a bűnbakkereséssel. A megértés pont ott kezdődik, amikor felismerjük, hogy *bármit is teszek, annak következménye lesz, amiért* – akár tetszik, akár nem – *én vagyok a felelős, s amely következmény nem csak a külvilágra, de rám is hatni fog.* És igen, ebből az következik, hogy *jelen problémáink sem a sors véletlenszerű fintora:* elültettük e helyzet magjait,

és mostanra az szépen kinötte magát. E felismeréssel azonban az adott helyzetekben nagyon nehéz szembesülni, hiszen többé nem okolhatok mást. Ugyanakkor hatalmas megkönnyebbülést is jelent, mert ettől fogva nem kell magam áldozatnak érezni. Megértve ezt, már nem csak úgy történnek velem a dolgok, hanem már én dönthetem el, hogy merre menjen az életem. A buddhista látásmód szerinti ok és okozat szemléletének alkalmazása azonban egyszersmind *felelősségvállalást* is jelent. Hiszen ha tudatában vagyok, hogy következménye lesz annak, amit teszek, akkor egyúttal azt is belátom, hogy tettemmel felelősséggel tartozom.

A feladat persze nem egyszerű, s már csak azért sem, mert a rossz példák (okolások, vádaskodások, áthárítások) csak úgy ömlenek mindenfelől. Ha fegyelmezési vagy motivációs problémáim vannak például, azért nekem kell felelősséget vállalnom a kifelé mutogatás helyett. „Igenis ne feleseljen az a gyerek és jelentkezzen, ha szólni akar!” „Hallgass végig édes fiam, ha tanácsot akarsz kérni!” – csak hogy egy-két kliséit említsünk azokból, amelyek a legtöbb esetben negatív érzéseket keltenek és negatív hatással vannak, s nem csak a tanárra, de a tanulóra nézve is. A tanár az elsődleges minta - az iskolában legalábbis. Tehát először is mi vállaljunk magunkért felelősséget. Ismerjük meg a helyzetet, ezt kommunikáljuk nyíltan a diákok és a szülők felé, és igenis vállaljunk felelősséget! Nagyon jó mondás: *fejétől büzlik a hal.* Ha mi nem mutatunk jó példát, aligha várhatjuk el ezt a diákoktól. Viszont ha már felismertük ezt a működést, akkor ne csak alkalmazzuk, hanem adjuk is tovább! A gyerekeknek is ezt kell megtanulnia: vállaljon felelősséget az életéért, a döntéseiért, vagyis ne másokat okoljon mindig (például a tanárt a *túl* nehéz háziért). Eleinte keményebb, de utána mindenképp boldogabb élet ez, hiszen nem lesz többé áldozat – nemcsak úgy történnek vele a dolgok, hanem ő döntheti el, hogy mi történjen vele! És lehet-e ennél fontosabb felismerés, például egy pályáját kereső fiatal számára?

Bölcsesség és együttérzés

Az ok és okozat törvényének felismerése azon is segít, hogy mi magunk tanárként jóban tudjunk lenni önmagunkkal, ez pedig fontos, hiszen önismerethez és ön-vállaláshoz vezet. Ha azonban már megértettük, hogy nem mi vagyunk 'a világ közepe', és az egyetlen cél, ami vezérel minket, már nem csupán az, hogy jobban érezzük magunkat a bőrünkben, hanem szeretnénk és van is energiánk másokért is tenni (azon túl, hogy megtaníttuk nekik az ok-okozat működését) – a buddhista látásmódra akkor is számíthatunk.

Ahhoz, hogy a diákok javára (és „*minden lény javára*”) válhassunk, az egyik legfőbb eszközünk az együttérzés és a bölcsesség. *Az együttérzés nem sajnálatot jelent, hanem a minden lény iránt érzett szeretetet. Azt a megértést jelenti, hogy már nem csak annak kívánok minden jót, aki az én elképzeléseimnek megfelelően viselkedik,* például nem csak azt a diákot tudom értékelni, aki úgy valósítja meg magát, ahogyan azt én elképzelem.

A bölcsesség pedig az együttérzés párja kell, hogy legyen. Mert tanárként a nyilvánvaló hülyeségeket azért ki kell védeni: a saját tapasztalatomra és bölcsességemre támaszkodva tudnom kell, hogy hol vannak a határok – mi az, ami romboló és mi az, ami építő. De nem szabad elfeledkezni az együttérzésről sem, a diák felé kell fordulnom, és nemcsak hideg fejű kritikával előállnom, hiszen ha minden alkalommal „frankón” megmondom véleményemet a diáknak, és az objektív vélemény, akkor hiába vagyok adott esetben 'korrekt', valószínűleg még az életkedvét is elveszem.

A legfontosabb tanács ennek az eszköztárnak a használatakor a harag elkerülése, hiszen *a harag kioltja a helyzet termékenységét:* ha letüvöltök egy gyereket, vagy hideg haragomat érzékeltetem vele, akkor az vagy dacos lesz (és nem fog tudni helyesen gondolkodni, cselekedni, vagy beszélni), vagy lebénel (és egyáltalán nem fog tudni semmit sem csinálni). Ez pedig egyikünknek sem szabad, hogy célja legyen.

A legmagasabb szintű látásmód – minden gyerek egy csoda

És végül van a buddhista tanításoknak egy harmadik csoportja, amelynek módszereit akkor tudjuk igazán alkalmazni, ha valóban inspiráltak vagyunk – ez nem megy mindig, és ezt minden gyakorló pedagógus tudja. De alkalmanként bevethető. *Amikor képes vagyok azt érezni, látni, hogy minden gyerek önmagában egy csoda, olyan eszközeim lesznek, amelyek a leghatékonyabb fejlődéshez vezetnek.* Már felismertük, hogy a dolgok egymástól kölcsönös függésben változnak, és a helyzeteket ennek következtében rugalmasnak, képlékenynek tapasztaljuk. Nem skatulyákat gyártunk, hogy ez a gyerek ilyen, a másik meg olyan, hanem mindenütt lehetőséget látunk. Sajnos a tanárok sokszor hajlamosak „beskatulyázni” valakit, holott a tanulók rendkívül gyorsan fejlődnek, pedig bizalommal kéne lenni a bennük rejlő lehetőségek és a fejlődés pozitív irányára iránt.

Az egyik alkalmazható eszköz az, hogy nem vesszük személyesre a dolgokat: nem ellenünk történnek a dolgok (pl. nem azért nem hozott könyvet a gyerek, hogy engem bosszantson), hanem egyszerűen megtörténnek. És ha nem érezzük, hogy védekeznünk kell (pl. nem az a cél, hogy megőrizzük a tekintélyünket, hiszen nem is arra koncentrálnunk, hogy ezt el akarná tőlünk venni a gyerek), akkor sokkal kreatívabbak és örömtelibbek tudunk lenni, hiszen az energiáinkat nem emészti fel a félelem. Biztos mindannyiunk életében voltak tanárok, akikről leperogtek a sértegetések, megjegyzések, s ha néha néhány percre „mindenki össze-vissza beszélt” is az óra alatt, Ő mégis le tudta csillapítani és kordában tudta tartani az osztályt egy hangos szó, vagy megtorlás, fenyegetés nélkül. Az óra aztán csendben ment tovább. Sokszor pont az ilyen tanárok váltak példaképeinkké, vagy az általuk képviselt területek a mi céljainkká. Az ő titkuk is az lehetett, hogy a problémákat nem saját személyük elleni támadásnak vették.

A másik módszer, amihez nyúlhatunk az, hogy a megjelenő helyzetekben tudatosan a lehetőséget látjuk, nem a korlátokat. Ha a kis Balázs nyer egy ösztöndíjat az USA-ba, de a repülőjegyet nem fizeti az alapítvány, akkor ne az jusson először eszünkbe, hogy „bizony, hát akkor itthon marad a gyerek”. Gondoljuk inkább azt: „Szegény! Kívánom neki, hogy legközelebb sikerüljön. Majd megpróbálok valamit tenni az érdekében. De legalább

nem marad el a matekkal. Na, majd beszélék a fejével!” . Próbáljuk alkalmazni a *nem dualista látásmódot*: megtanuljuk, hogy a világot ne jóra és rosszra osszuk fel, hiszen a jó és rossz sok esetben relatív fogalmak. „Minden rosszban van valami jó” – szokta mondani a magyar, még az egyre pesszimistább magyar is. Ez nagyon fontos. Van például, hogy a gyerekeknek be nem áll a szájuk órán, folyton egymással beszélgetnek. Ez sem feltétlenül jelent rosszat: egyszerűen egy jelzés, hogy talán fáradtak, vagy valami más foglalkoztatja őket, aminek érdemes elébe menni és megpróbálni lezárni annak érdekében, hogy aztán az óra nyugodtan haladhasson tovább. Ha nem lennének „zizik”, akkor talán észre sem vennénk, hogy valami nem stimmel, noha az elmondottakból nem ragadna meg bennük semmi – ilyen értelemben tehát ez egy olyan segítő jel számunkra, amivel a helyzetet tisztán tudjuk értékelni (azt, hogy fegyvelmezetlenek). Az egész csak a látásmódunk kérdése.

Hát ilyen dolgokról van itt szó. Az eszközök tárháza végtelen, a szemlélet a lényeg.

„A tökéletesség mindenki természetes állapota.” – mondja Láma Ole Nydahl. Tanárként feladatunk ezt felfedezni és másokkal is felfedeztetni!

Képzeld el, hogy legközelebb tanárként azzal a problémával kell szembesülnünk, hogy egy diákot rajtakaptak, hogy az ellopta egy társa MP3 lejátszóját. Mit tennék majd? „Romlott világ: a szülők nincsenek ott a gyerek mögött, nem figyelnek rá, nincs idejük jó példát mutatni – mit is várhatnánk??” – ezek után pedig a begyakorolt tanári válaszreakcióval: büntetéssel élnék? Vagy inkább leülnék Vele nyugodtan, kettesben beszélgetni kicsit, hogy megértést és együttérzést érezen? Elszégyellné-e magát? Megbánná-e vajon, amit tett? Ha bölcsőbbek vagyunk nála, miért ne oszthatnánk meg gondolatainkat vele? És együttérzésünket jólesőn tapasztalva nem válna-e Ő is olyanná másokkal szemben?

Szarvas Júlia, Mányoki Gergely

* Láma Ole Nydahl

Übermensch-képző

Társadalmunkban a jelenlegi oktatási struktúra csak a társadalmi berendezkedés fenntartására alkalmas. Alapvetően meghatározza gondolkodási struktúránkat. Vegyük csak egy egyszerű példát, a kulturális ismereteket: történelmi események vagy versek nem ismerete gúny tárgyává tehet valakit. A műveletlenséget betegségnek tekintjük. Társadalmunkban azokat ismerjük el, akik rengeteg lexikális tudással rendelkeznek.

A XXI. században, az információ-technológia rohamos fejlődésének korában ennek meg kell változnia: az információ megszerzésére, strukturálására és az innovatív szintetizálására kell helyeznünk a hangsúlyt.

Egy iskolás sokszor kérdezi, miért kell tanulnia a szögfüggvényekről, amikor azokat - hacsak nem mérnökként, matematikusként szeretne elhelyezkedni - soha nem fogja használni. Az ok nagyon egyszerű és kézenfekvő: minden, amit az iskolában számon kérnek, a gondolkodásunk fejlesztésére szolgál. A memorizálás szókincset és emlékezetet fejleszt, a számolás logikai gondolkodásra tanít. Írásommal nem is szeretném kétségbe vonni ennek a múlt században kifejlesztett oktatási struktúrának a fontosságát. De szeretném felhívni a figyelmet, hogy manapság egy internet-hozzáféréssel rendelkező embernek már nem kell a polcon tartania az SH Atlasz vagy a Révai Nagylexikon összeszt, ha információkhoz, tényekhez szeretne hozzáférni. Elegendő, ha ismeri az internetes keresők – manapság leginkább a Google – használatának rejtjelmeit.

Azonban van, ami hiányzik az iskolák tananyagából. Keveset tudunk megaszektív hulladékgyűjtésről, a reklámok hatásmechanizmusáról, a kapcsolatépítésről, a hivatali ügyintézésről. Hiányoznak azok a dolgok, amik hétköznapi életünket átszövik. Egy szavatossági idő előtt tönkrement cipőt visszavinni a boltba nehézséget okoz, de az adóbevallás kitöltése is komoly félelmet ébreszt egy átlag polgárban. Nem tudjuk, mit lehet, hogyan kell. Igaz, az élethosszig tartó tanulásról sokat hallani, de jól hangzó frázis csupán, mert nem tudni, mit jelent. Hogy mimódon maradjunk nyitottak az új ismeretek befogadására, sehol nem tanítják.

Itt vagyunk az információs forradalom, -robbanás közepén, és iskoláinkban a múlt adatait préselik a gyerekek fejébe, nem készítve fel őket a valóságos világra. Igaz, lehet mondani: ez a szülők feladata. Ezzel azonban egy saját farkába harapó problémát generálunk, hiszen a szülőnek sem ideje – az információs társadalomban a tempo felgyorsul -, sem megfelelő ismeretei nincsenek arra (Honnan is lenne?!), hogy gyermekét magasabb gondolkodás szintre emelje, mint amin ő maga áll.

Az übermensch Nietzsche kifejezése. Nem DNS-minta alapján meghatározott felsőbbrendűségről van szó e kifejezés mögött, hanem gondolkodásbeli felsőbbrendűségről. Csakhogy ez a felsőbbrendűség – ahogy ezt általában gondolják - nem párosul mások alacsonyabb rendűvé fokozásával. Az übermensch nem tömegember, igyekszik tőle különválni, különbözővé lenni – a napjainkban dúló individualizmus ennek a folyamatnak a kezdete -, de nem veti meg azt, aki nem olyan, mint ő. Az übermensch szereti az életet. Akarja azt. Célja, hogy teljes

mértékig megélje, így a konvenciók, a társadalom berögzült szabályai, a tömegek által elfogadott feltételeket korlátnak tekinti, s ezeket szétfeszítve igyekszik önmagát megvalósítani. Felülről szemléli az életet. Túltekint a pillanaton, és tudatával akár évszázadokat is képes átfogni, cselekedeteit ehhez igazítani.

Az „emberfeletti” ember valójában nem egy szuperlány, hanem az EMBER igazi megvalósulása. Jelenlegi formánk (testi-lelki-szellemi) még nem tekinthető annak, mint amivé válnunk kell. Folyamatosan fejlődünk. Sokszor hozzák párhuzamba az emberiség és az egyéni ember fejlődését. Tudatunk leghomályosabb időszakában, kisgyermekkorban az anyánk, a természetanyánk gondoskodott rólunk. Ahogy felcseperedtünk, egyre okosabbnak hittük magunkat. A XX. század végéig a tinédzserkorunkat éltük. Lázadtunk. Elfelejtettük, honnan jöttünk, s nem is érdekelt minket, hová tartunk. Pattanásos kamaszok voltunk. Szembeszálltunk másokkal és önmagunkkal is. Azt hittük, tudjuk, mi kell nekünk. Persze, tévedtünk. S ez hatalmas károkat okozott gyökerünknek, a helynek, ahonnan származunk: a természetnek. Az emberiség jelenlegi civilizációja egyre öregebb és bölcsőbb. Egyre jobban látszik, benő fejünk lágya, gondolkodni kezdünk. Tudatosodnak tetteink következményei, tisztába jövünk magunkkal, felelősségünkkel. Felnövünk.

Az oktatásnak ezt a fejlődést kellene segítenie, előmozdítania.

Ehhez elsősorban olyan tanárookra lenne szükség, akik szívesen tanítanak. Akik nem az anyag leadására, hanem a tantárgyak megszerettetésére koncentrálnak. Ugyanis az élethosszig tartó tanulásnak ez a titka: a tanulás szeretete. Egy ember, akit folyamatos kudarcok értek az iskolában, akinek nem volt sikerélménye, akit egy ostoba, elvakult ember tanított, aki kényszerből választott szakmát – legyen az szakmunkás vagy diplomás -, soha nem fog önszántából újra tankönyvet venni a kezébe. Hiszen anyyi sok negatív élmény kísérte végig diákéletét, amit nem kíván újból átélni. Ez érthető. S ha mégis belekényszerül a tanulópadba, kudarcai újra előjönnek, és még mélyebben épülnek sejtjeibe.

Jogosan kérdi most az olvasó: akkor mégis, mit tanítanék? Az alapvető matematikai és nyelvi ismereteket mindenképpen. De tanítanék állampolgári, jogi ismereteket: hivatalok működését, ügyintézését, hogy a polgár mindig tudja, kihez fordulhat. Lenne önkifejezés és önismeret óra, hogy tisztában legyen önmagával, képességeivel. Mert saját korlátunk felismerése tesz minket magabiztossá, tisztelettudóvá. Tanítanék információszerzést és kapcsolatépítést, mert a következő évtizedekben e két dolog kell majd a sikerességhez. A diákokat felkészíteném a reklámok ismeretére, hogy a gerjesztett fogyasztás megálljon, és a tudatos vásárlás lépjen helyébe, hogy azokat az árucikkeket vegyék, amikre tényleg szükségük van, és ne azokat, amiket a leghangosabban kínálnak. A Vitaórákon a kommunikációt, a konfliktuskezelést és a szempontmegértést oktatnám, hogy a nézeteltéréseket konstruktívan kezeljék, és ne az ellenséget, hanem a sokszínűséget, a világ ezer variációját ismerjék fel. Lenne Környezetvédelem-óra, ahol a szelektív hulladékgyűjtésről, az alternatív energiaforrásokról és az alternatív közlekedési eszközökről hallanának. S lenne Honismeret. Ezen saját történelmünket, legendáinkat elevenítenénk fel, hogy nemzetünkre büszkékké legyünk, és csak ezután helyeznénk el országunk történetét a világtörténelemben. És lenne Vallásstan is, ahol a vallások közös gyökerét ismerhetné fel a diák. De az Übermensch-képzőben tartanánk testnevelésórát, ahol megérthetnék, miért fontos testünk karbantartása, a mozgás; ahol a diákok megszeretnék az izmok működtetését. És tartanánk énekórát is! Ez nem csupán zeneelméletből és népdalok elemzéséből állna, hanem énekelnénk nótákat és jól ismert slágereket is, hogy megszeressék a saját hangjukat. Mert a zene nagyon fontos. Szépségszolgálat. A dadogó nem dadog, ha dalol; a gyermek abba hagyja a sírást és könnyebben alszik el anyja hangjára; s a táborotúznél a társaság énekelve közösséggé válik.

A huszonegyedik századba léptünk. Az individuumok kibontakoznak és magányosan állnak végtelen szabadságukban. Nemsokára felismerik majd egymást. Felismerik, hogy hiányosságaik kiegészítését a többi egyénben találhatják meg. S ezután a kollektívizmus új értelmet nyer.

Az EMBER önálló, markáns egyén, aki helyzetét felismerve a közösség szolgálatában tud kiteljesedni, a többi individuummal tökéletesen együttműködve, a társadalmat hatékonyan felépítve. Nem kell elveszíteni magad a közösségben, csak megtalálni a helyed. Ezt kellene az iskolákban tanítani.

CIVILIÁDA OKTÓBER 18-19-ÉN

... ahol a civilek találkoznak

Keresik Budapest legtudatosabb vásárlóját!

A Hunyadi téri piacon szeptember 21-én, pénteken Közlekedés és bevásárlás címmel kiállítás, vásárlási versenyt és számtalan érdekes programot szervez a Levegő Munkacsoport, a Magyar Természetvédők Szövetsége és a Tudatos Vásárlók Egyesülete. Partnerszervezeteinkkel együtt arra szeretnénk felhívni a lakosság és a döntéshozók figyelmét, hogy a fővárosban nagy múlttal rendelkező bevásárlócsarnokok jelentik az utolsó kapcsolatot a vásárlók és a hazai östermelők egészséges és megfizethető élelmiszerei között. Tizenegy órakor egy népszerű, közismert személyiség válogat saját szokásai szerint a piac portékáiból. A bevásárlási verseny résztvevői pedig abban vetélkedhetnek, hogy ki takarítja meg a legtöbb széndioxidot beszerzési körútján. A standon délelőtt 10 órakor tárlat nyílik a budapesti vásárcsarnokokról. A látogatók a „valódi ételek” standján megkóstolhatják az illatos magyar gyümölcsöket.

Részletes program:

<http://tudatosvasarlo.hu/programajanlo/397>

Tizenkettedik alkalommal rendezik meg a Civiliádát, a magyarországi civil szervezetek éves találkozóját. Idén október 18-19. között találkoznak a civil szervezetek Budapesten, az Aranytíz Művelődési Központban (Budapest, V. ker., Arany János u. 10., legközelebbi metrómegálló: Arany János utca (M3) és Kossuth tér (M2)). Az idei rendezvény mottója: Esélyt a civileknek!

Nem véletlen a címválasztás, hiszen az Európai Unió a 2007-t az Esélyegyenlőség Európai Évének nyilvánította. Olyan kérdések megvitatását teszi ez lehetővé, melyek valamennyiünket érintenek:

közös érdekünk, hogy olyan összetartó és nem megosztó társadalomban éljünk, ahol természetes dolog a szolidaritás, a megkülönböztetés-mentesség, a társadalmi életben való aktív részvétel és a kirekesztettség elleni fellépés vagy a leszakadók segítése. Mindezekről a Civiliádán nem az általánosságok szintjén kívánunk beszélni, hanem konkrét példákon, érdemi párbeszédet keresztül bemutatni a jó és előrevivő gyakorlatot.

Ebben a reményeink szerint össztársadalmi folyamatban természetes, megkerülhetetlen résztvevők a civil szervezetek.

A Civiliádán idén is lesznek szakmai programok.

Néhány program ízelítőül:

- Eltelt egy év: eszmecsere a kormányzat civil politikájáról
  - Csak pénzről lenne szó? Az operatív programokról civil szemmel
  - Sohasem késő: eszmecsere az élethosszig tartó tanulásról
  - Merre és hogyan tovább? górcső alatt a Nemzeti Civil Alapprogram
  - A mi Európánk: közérthetően és mindenkinek az Európai Unióról
  - Civil szemmel az átláthatóságról európai kitekintésben
- Valamennyi szakmai rendezvény nyitott, azokon előzetes bejelentkezés nélkül részt lehet venni.

Részletes információk: <http://www.eucivil.hu/index2.html>

Civil Európa
az <http://www.eucivil.hu/hirleveléből>

a <http://www.tudatosvasarlo.hu/hirleveléből>

Tudomány és Buddhizmus

Mottó: „Ha létezik olyan vallás, mely megállja helyét a modern tudományos igényekkel szemben is, akkor az a buddhizmus.”
Albert Einstein

A Tibet – Európa Alapítvány 2007. október 1-10. között **tudományos előadásorozatot** szervez **„Tudomány és Buddhizmus”** címmel.

Az esemény témája elsősorban talán meglepő, hiszen egy sokak által vallásnak tekintett életszemlélet és a külső világot egzakt módszerekkel vizsgáló gondolkozásmód találkozásáról van szó. A modern tudomány legújabb felfedezései (főként a kvantumfizikában) azonban egyre több területen állnak összhangban a buddhizmus kétezer-ötszáz éves tanításaival, így e két szemlélet egyre inkább alátámasztani látszik egymást. A buddhizmusról - melynek semmi köze bármilyen isteni kultuszhoz - számos Nobel-díjas tudós is elismerően nyilatkozott, mint például a világhírű fizikus, Niels Bohr, a DNS szerkezetét felfedező Francis Crick, vagy éppen a zsidó származású Albert Einstein.

A rendezvény célja: a modern tudomány és a buddhizmus kapcsolódási pontjainak feltárása, valamint objektív, korrekt

bemutatása olyan **hazai- és külföldi** (lengyel, osztrák, angol, bolgár), **tudományos fokozattal rendelkező oktatók és kutatók** közreműködésével, akik már nemzetközi szinten is bizonyítottak valamely tudományterületen (pl.: kvantumfizika, neurobiológia, közgazdaságtan, filozófia), ugyanakkor a buddhizmusban is járatosak.

A **magyarul és angolul** is figyelemmel kísérhető előadások az ország **öt városában** (Budapest, Miskolc, Pécs, Szeged, Veszprém), **helyi egyetemekkel együttműködve** lesznek megtartva.

Az **európai viszonylatban is kuriózumnak** számító rendezvény céljait tekintve szorosan kapcsolódik a **Pécs 2010 Európa Kulturális Főváros (EKF) rendezvénysorozat** 2007-es felvezető évéhez, melynek témája a „tanítás és tanulás éve”.

A szervezők szeretettel várnak mindenkit, aki érdeklődik a tudomány legújabb eredményei, vagy a keleti gondolkodásmód iránt. A rendezvényről további **információkhoz** juthatnak a **20 426 1172-es** telefonszámon, és a pecs2010@buddhizmusma.hu e-mail címen..

A programfüzet letölthető innen:

http://mentropia.2722.hu/TudomanyBuddhizmus_progfuze.pdf

Az előadások pontos helyszíne és időpontja:

http://mentropia.2722.hu/Tudomany&Buddha_eloadasok_adatai.xls

Kerék-Páros-Város

Kerékpáros életképek a xx.századból

Szabadtéri fotókiállítás a Tranzit Art Caféban

2007 Szeptember 21-től 2007 Október 21-ig

Bevezető: 18.00 László János Magyar Kerékpárosklub elnöke

Zene: 19.00 Palace Moscou /live/

20.30 Mc Buppa

21.30 Dj Tone Dj Fuxtape /Bandita Rádió/

Hunpress
nyomda

Balkon

EXIT

CRITICAL MASS
BICIKLIZZ MINDEN UTIZÁSRA!

Csongrád Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal

Tasnádi Gábor főigazgató úr részére

6721 Szeged, Deák F. u. 17.

Tisztelt Főigazgató Úr!

A Hivatalhoz tartozó Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság igazgató-főállatorvosa, dr. Szigeti Sándor elmúlt héten tett sajtónyilatkozata tanúsága szerint, a Hivatal rendelkezésére áll, hogy illetékessége területén

- I. a megye 225 élelmiszer-előállítója közül, melyik 28 vállalkozás használ bizonyíthatóan guar-gumit;
- II. a hatóság pontosan hol zárolt 264 szennyezett guar-gumit tartalmazó tételt, 62 tonna mennyiségben;
- III. melyik szegedi székhelyű sütőipari alapanyaggyártó cég vásárolt jelentős mennyiségben szennyezett guar-gumit, melyet márciusban és májusban fel is használt;
- IV. pontosan melyik az a 16 pékség, kereskedelmi egység, ahol 2007. szeptemberében még fellelhetőek voltak szennyezett guar-gumi felhasználásával készült tételek.

Kérem, hogy a fenti információkat (a cégnevek és a helyszínek, telephelyek pontos megjelölésével), mint közérdekű adatokat a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. tv. 19-20.§, a 2001. évi LXXXI. tv.-el kihirdetett Aarhus-i Egyezmény 2. cikk 3/c. alpontja és 4. cikke, a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. tv. 12.§ és a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. tv. 4.§ (3) bek. és 8.§ a) pontja alapján 15 napon belül, írásban, rendelkezésünkre bocsátani szíveskedjen!

Budapest, 2007. szeptember 10.

Üdvözlettel:

dr. Várady Tibor
a Védegyelet főtitkár-helyettese

a <http://www.greenfo.hu/> hírleveléből

Japán oktatófilm gyerekeknek a wc-használatról:

ITT

2007/F5.

Hyundai Santa Fee Jegyzőkönyv-részlet

Az Önszabályozó Reklám Testület és a Magyar Reklámszövetség közös Reklámetikai Bizottságának 2007. augusztus 15-én tartott üléséről

Előterjesztő: Fogyasztó az ÖRT Etikai Ad Hoc Bizottságának Eljárási Szabályzata 1.§ (2) bekezdése alapján

Téma: Megjelenés: közterület
Hyundai SantaFe reklám, szlogen: "Alázatra tanít. Másokat"

Kérés: annak megállapítása, hogy a kérdéses reklám ütközik-e a Magyar Reklámetikai Kódex előírásaival?

Az Önszabályozó Reklám Testület és a Magyar Reklámszövetség közös Etikai Bizottságának állásfoglalása:

A Bizottság egyhangúlag úgy foglalt állást, hogy a tárgyalat reklám a Magyar Reklámetikai Kódex 5. Cikkely (7) bekezdését sérti.

Indokolás:

A Bizottság álláspontja szerint a reklám szövege nem elfogadható, mert erőszakos, másokat alárendelő, uralkodó vezetési stílusra utal, ilyet támogat. Álláspontja kialakításakor a Bizottság figyelembe vette, hogy az alá-fölrendeltségre, kiszolgáltatottságra utaló szöveg párosul a közterületi megjelenítésnek egy sajátos formájával, az óriásplakátnál is jelentősen nagyobb mérettel. A kifogásolt üzenetet erősíti a fotó perspektívája, amely egy alárendelt nézőpontból mutatja be a reklámozott terméket. A Bizottság álláspontja kialakításakor szem előtt tartotta azt is, hogy a közlekedésbiztonsággal kapcsolatban általában a szokásosnál is szigorúbb gyakorlatot folytat, pontosan a biztonságos, sőt udvarias, előzékeny közlekedés, mint közérdek fontosságára tekintettel. A Bizottság álláspontja szerint az etikai normasértés súlya nem indokolja határozatának közzétételét. A fentiekre tekintettel a Bizottság felhívja a reklámozót arra, hogy reklámjának "Alázatra tanít. Másokat." szövegét haladéktalanul változtassa meg, és a megváltoztatott verziót a Bizottsághoz előzetes véleményezésre küldje meg.

Budapest, 2007. augusztus 15.

dr. Markovich Réka, dr. Megyer Örs
MRSZ Reklámetikai Bizottság

Önszabályozó Reklám Testület

A Bizottság a határozathozatalához az alábbiakat vette figyelembe:
Kiemelések a Magyar Reklámetikai Kódexből:

3. Cikkely - Alapelvek

(1) A reklámnak jogszerűnek, tisztességesnek és igaznak kell lennie.

(2) A reklámot társadalmi felelősségérzettel kell elkészíteni.

5. Cikkely - Általános reklámtilalmak és korlátozások

(1) A reklám nem tartalmazhat olyan elemeket, és nem kelthet olyan összhatást, amelyek sértik a társadalom általánosan elfogadott erkölcsi-etikai normáit.

(5) A reklám nem tartalmazhat népek, nemzetiségek, etnikumok, nemek, korosztályok közötti, illetve szexuális hovatartozás, vallási kötődés, vagy fogyatékkal élőkkel kapcsolatos hátrányos

megkülönböztetést, illetve nem támogathat ilyen nézeteket.

(7) A reklám nem tartalmazhat olyan elemeket, és nem kelthet olyan összhatást, amely agresszív,

erőszakos vagy törvénybe ütköző cselekedeteket, durva antiszociális magatartást ösztönöz, támogat

vagy igazol.

(8) A társadalmi célú reklám kivételével a reklám nem kelthet félelmet.

(9) A reklám nem tartalmazhat olyan elemeket, és nem kelthet olyan összhatást, amely az emberi élet,

az egészség vagy a testi épség veszélyeztetését, a természetes és épített környezet és a köz- vagy magántulajdon károsítását, az állatok kínzását ösztönzi, támogatja, vagy igazolja.

a <http://www.tudatosvasarlo.hu/> hírleveléből

Gubis Mariann	fotó
Mányoki Bergely	
Orosz Norbert	bulvárblokk
Reich Pároly	
Sablik Henrik	főszerkesztő sablikh@gmail.com
Szabó Morka	illusztráció, korrektúra
Tóth Beáta	fotó

Alkotók

Vendégek: dr. Markovich Réka
dr. Megyer Urs
Szarvas Júlia
dr. Várady Tibor
Vilisics Ferenc

mentropia@yahogroups.com

www.mentropia.hu

Kézzel készült.